

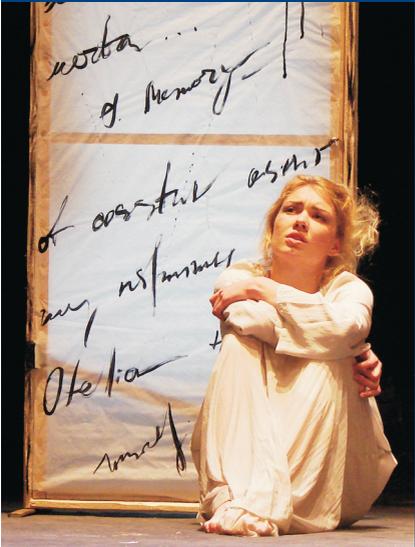
КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 4

С. 9

С. 7

С. 15

ПА ВОСЕНЬСКІХ КЛАВІШАХ

Фартэпіянный дуэт
знакамітых піяністаў
народнага артыста СССР
Мікалая ПЯТРОВА
і заслужанага артыста Расіі
Аляксандра ГІНДЗІНА разам
з Дзяржаўным акадэмічным
сімфанічным аркестрам
Беларусі пад кіраўніцтвам
Аркадзя БЕРЫНА (Германія)
20 кастрычніка адкрыў
XXXVI Міжнародны
фэстываль мастацтваў
"Беларуская музычная
восень".

С. 13

Фота Юрыя ІВАНОВА

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыў Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны з 65-годдзем з дня заснавання.

Ганаровая місія музея

“Адкрыты літаральна праз тры месяцы пасля вызвалення сталіцы Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, музей адразу пачаў выконваць сваю ганаровую місію прапагандыста народнага подзвігу, школы патрыятычнага выхавання і фарміравання высокіх маральных якасцей грамадзян нашай краіны”, — гаворыцца ў віншаванні. На працягу дзесяцігоддзяў некалькі пакаленняў работнікаў музея збіраюць унікальныя калекцыі, праводзяць актыўную навуковую і асветную дзейнасць, ажыццяўляюць важныя міжнародныя праекты. “Упэўнены, што ваш калектыў і ў далейшым будзе працаваць гэтак жа плённа і самааддана, захоўваючы гістарычную спадчыну Радзімы”, — падкрэсліў Прэзідэнт.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Падкрэсліць веліч Перамогі

У межах святкавання 65-годдзя Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася прэс-канферэнцыя, пад час якой абмяркоўвалася шэраг пытанняў, што закраналі найбольш важныя аспекты мінулага і бліжэйшых перспектываў установы.

Як адзначыў Віктар Крамарэнка, знешняе аблічча будынка музіцы падкрэсліць веліч Перамогі. Па яго словах, будынак будзе уяўляць з сябе “архітэктурны салют”, на прамянях якога напішучь імёны герояў Савецкага Саюза, размесцяцца скульптурныя рэльефы.

Так будзе выглядаць новы будынак музея.

У прыватнасці, адбылася мультымедыяная прэзентацыя новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, якую правёў аўтар праекта, архітэктар Віктар Крамарэнка.

Каля музея будзе створана плошча Пераможцаў, якую ўпрыгожыць фантан з 170 струменямі вады, што сімвалізуюць 170 населеных пунктаў рэспублікі, вызваленых ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у час Вялікай Айчыннай. Акрамя гэтага, з правага боку будынка будзе закладзены парк Перамогі.

Пачатак узвядзення новага будынка музея запланаваны на выспе 2010 года. Мяркуюцца, што, пры дастатковым фінансаванні, праз тры гады праект будзе рэалізаваны.

Трэба адзначыць, у межах святковых мерапрыемстваў адбылося адкрыццё выстаўкі “Музей і час”, прысвечанай гісторыі музея, а таксама правядзенне Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Вялікая Айчынная вайна ў гістарычнай памяці і музейных экспазіцыях”.

Драма і... блокбастэр

Дата і месца сусветнай прэм’еры маштабнага кінапраекта Саюзнай дзяржавы “Брэсцкая крэпасць” абраны невыпадкова: першы паказ стужкі адбудзецца менавіта ў сценах Брэсцкай крэпасці 22 чэрвеня 2010 года і распачнецца а 4-й гадзіне раніцы.

Пад час здымак у Брэсцкай крэпасці.

Па словах прадзюсера Тэлевізійнай арганізацыі “Саюз” і аднаго з аўтараў сцэнарыя фільма Канстанціна Вараб’ева, большасць здымак ужо завяршана, і праца над стужкай адбываецца згодна з графікам.

— Мы вельмі непакоіліся адносна надвор’я, — распавёў ён. — Бо ад яго, на жаль, залежаць нават самыя сур’ёзныя кінапраекты. Дождж ідзе — здымкі стаяць... Але з сёлетняй восенню нам пашчасціла.

Для таго, каб узнавіць на экране атмасферу першых дзён жахлівай вайны, спатрэбіліся самыя маштабныя кінамастацкія сродкі. Па словах Канстанціна Вараб’ева, дэкарацыі да стужкі можна параўнаць паводле іх памераў хіба з дэкарацыямі да класічнага фільма Сяргея Бандарчука “Вайна і мір”.

— А вось самалёты дзевяццацца паказваць з дапамогай графікі, — дадаў ён. — На жаль, баявыя машыны тых гадоў сёння ўжо не здатныя падняцца ў паветра.

Да канца лістапада працягнуча камбінаваныя здымкі,

якія потым лягуць у аснову камп’ютэрнай графікі. У гэтай стужцы з бюджэтам каля сямі мільёнаў долараў выкарыстоўваецца самыя сучасныя кінатэхналогіі. Яе стваральнікі справядліва мяркуюць, што без атракцыйных дзіджаў гледача спецэфектаў дастаўкацца да яго свядомасці ў наш час не атрымаецца. І менавіта гэтае спалучэнне сучаснай кінамавы з гістарычнай праўдай будзе вылучаць фільм з шэрагу іншых твораў на ваенную тэматыку.

— Паводле жанру, гэты фільм — драма. Але паводле формы — блокбастэр, — адзначыў Канстанцін Вараб’ёў.

Чакаецца, што прэм’ерныя паказы карціны пройдуць не толькі ў кінатэатрах гарадоў Беларусі і Расіі. Цікаваць да стужкі ўжо сёння праяўляюць і ў Заходняй Еўропе. Маштабная прома-кампанія яшчэ толькі наперадзе, але ж першыя, папярэднія, водгукі стваральнікі фільма ўжо атрымліваюць.

Ілля СВІРЫН
Фота Уладзіміра ГАЙСПЕРА

Нясвіжскія партрэты і праекты

Новымі каштоўнымі прадметамі папоўнілася калекцыя Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж”. Нашчадак магнацкага роду Мацей Радзівіл перадаў два арыгіналы і сем копіяў карцін, што колісь знаходзіліся ў фамільнай рэзідэнцыі. Урачыстая цырымонія перадачы адбылася ў межах Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Нясвіжскі палац Радзівілаў: гісторыя, новыя даследаванні. Досвед стварэння палацавых музейных экспазіцый”.

У экспазіцыю Нясвіжскага палаца пад час музейфікацыі будуць уключаны графічныя арыгінальныя партрэты Мікалая Радзівіла Сіроткі і Януша Радзівіла з аркушаў кнігі XVII стагоддзя, набытыя Мацеем Радзівілам на аукцыёне. Польскія госці таксама падарылі копіі партрэтаў такіх знакамітых прадстаўнікоў роду Радзівілаў, як Караль Станіслаў, вядомы пад мянушкай Пяне Каханку, і Барбара Радзівіл, а таксама копію іконы Божай Маці, якая знаходзілася ў нясвіжскай капліцы. Усяго ж, па словах Мацея Радзівіла, нашчадкі славага роду ў перспектыве плануецца перадаць у Нясвіж каля 40 копіяў партрэтаў.

У той жа час, важна разумець, што музейную экспазіцыю Нясвіжскага замка неабходна збіраць сумеснымі намаганнямі зацікаўленых бакоў. Пра гэ-

та паведаміў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Як адзначыў міністр, пасля завяршэння рэстаўрацыі Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля ў 2011 годзе надзвычай актуальным стане пытанне напаўнення музейнага фонду. Ужо сёння з Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя

Янкі Купалы ў музей-запаведнік перададзены дзве вазы XIX стагоддзя, у бліжэйшы час адтуль у замак вернуцца і два старадаўнія люстэркі. Плануецца таксама для напаўнення музейнай экспазіцыі набываць прадметы на аукцыёнах, ствараць электронныя копіі выяўленых унікальных рэчаў з калекцыі Радзівілаў. У прыватнасці, выступаючы на пленарным пасяджэнні канферэнцыі, Павел Латушка нагадаў пра рэалізацыю праекта віртуальнай рэканструкцыі бібліятэкі ардынацыі Ра-

дзівілаў у межах праекта “Дакументальная спадчына Рэчы Паспалітай” пад эгідай UNESCO.

Актуальнае пытанне перадачы арыгінальных партрэтаў у Нясвіж з фонду беларускіх музеяў закранула доктар мастацтвазнаўства Надзея Высоцкая, якая адзначыла, што на сённяшні дзень у нашай краіне захоўваецца 75 такіх карцін, кожная з якіх, несумненна, мае велізарнае значэнне для культуры краіны і магла б упрыгожыць палац Радзівілаў. З гэтай нагоды трэба адзначыць, што цяпер Міністэрствам культуры разглядаецца магчымасць перадачы гэтых мастацкіх рарытэтаў у музей-запаведнік “Нясвіж” на доўгатэрміновы дэпазіт.

Таксама на канферэнцыі, у якой удзельнічалі гісторыкі і музейзнаўцы з Беларусі, Расіі, Польшчы і Літвы, разглядаліся праблемы рэалізацыі праекта віртуальнай рэканструкцыі дакументальнай спадчыны і кніжных збораў Радзівілаў, былі агучаны вынікі апошніх даследаванняў па пытаннях фартыфікацыі Нясвіжскага замка, археалагічных знаходак, сімволікі мясцовага Фарнага касцёла. Замежныя ўдзельнікі форуму падзяліліся сваімі напрацаўкамі ў галіне аднаўлення старадаўніх палацаў і замкаў, расказвалі пра міжнародныя культурныя сувязі Радзівілаў.

К.А.
На здымку: Мацей Радзівіл перадае Нацыянальнаму гісторыка-культурнаму музей-запаведніку “Нясвіж” адзін з партрэтаў сваіх продкаў. Фота аўтара

Зорка ўзыходзіць!

Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, абласнымі ўпраўленнямі культуры сумесна з Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніяй, Другім нацыянальным тэлеканалам і Сталічным тэлебачаннем праводзіцца Рэспубліканскі конкурс маладых талентаў “Зорка ўзыходзіць над Беларуссю”.

Як паведамілі “К” у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, на сённяшні дзень распрацавана Палажэнне аб правядзенні конкурсу, а таксама вызначаны і зацверджаны склад арганізацыйнага камітэта. Яго старшыня — міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

Праграмы конкурсу зацверджаны і разасланы ва ўсе абласныя ўпраўленні культуры і Мінскае гарадское ўпраўленне культуры, ва ўсе ўстановы адукацыі галіны, у Міністэрства адукацыі.

Згодна з імі, у саборніцтве могуць удзельнічаць навучэнцы, студэнты і выкладчыкі навуальных устаноў культуры і мастацтва, іншых навуковых устаноў, таленавітая моладзь краіны ва ўзросце ад 16 да 31 года. Усяго ў конкурсе будзе вызначана пераможцаў па 12 намінацыях.

Конкурс будзе праходзіць у тры этапы і распачнецца ў лістападзе бягучага года. Першы і другі з’яўляюцца адборачнымі і праводзяцца раённымі (гарадскімі) аддзелаў культуры выканкамаў і абласнымі ўпраўленнямі культуры. Трэці этап з’яўляецца заключным і пройдзе ў красавіку 2010 года ў Мінску.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Наш “Добры вечар...”

Учора Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г.Цітовіча выправіўся ў Беласток на XI Усяпольскі фестываль беларускай песні.

— Ужо гадоў пятнаццаць, — паведаміў кіраўнік калектыву, народны артыст Беларусі, прафесар Міхась Дрынеўскі, — я наведваў гэты фестываль як старшыня журы. І заўсёды быў сведкам таго, з якой заўятасцю тамтэйшыя ўдзельнікі конкурсу спяваюць новыя беларускія песні. І як

шчыра, з якой радасцю там сустракаюць нашы калектывы. Нас папрасілі выступіць у заключным гала-канцэрце з праграмай прыблізна на 40 хвілін. Мы едзем вялікім складам — 64 артысты, сярэд якіх — і хор, і інструментальная група, і балет. У Беластоку адбудзецца прэм’ера нашай новай вакальна-харэаграфічнай кампазіцыі “Добры вечар добрым людзям!”. Няхай не перажываюць мінчане: 7 лістапада гэтая кампазіцыя будзе паўторана на нашым сольным канцэр-

це ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, бо менавіта нам даверана закрываць фестываль “Беларуская музычная восень”. Увогуле ж, у Беластоку будзе паказана шмат песень і фрагментаў з нашых іншых праграм. Будзе закранута тэма пор года, выступяць і нашы салісты. У фінале прагучыць песня “Беларусь — імя святое” Ганны Казловай на словы Мікалая Трацякова. Яна гучыць, бы народная, палякі яе ведаюць, таму папрасілі, каб мы завяршылі сваё выступленне менавіта гэтай кампазіцыяй. Ну, а разам з усімі ўдзельнікамі фестывалю мы заспяваем “Люблю наш край, старонку гэту”...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Бібліятэкі — он-лайн

Віртуальная выстаўка “Альбомы па мастацтве” Фундаментальнай бібліятэкі БДУ стала лепшым інтэрнет-праектам на I Рэспубліканскім конкурсе веб-сайтаў бібліятэк і устаноў бібліятэчнай адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Арганізавала саборніцтва Беларускай бібліятэчнай асацыяцыя пры падтрымцы Міністэрства культуры краіны.

Лепшым сайтам галіновай, абласнай навуковай бібліятэкі быў прызнаны сайт Прэзідэнцкай бібліятэкі краіны, з раённых і гарадскіх ЦБС найбольш прывабнай у Сеціве выглядае сайт Бярэзінскай раённай сістэмы, а з дзіцячых найлепш прадстаўлена ў Інтэрнеце бібліятэка СШ № 4 г. Дзяржынска.

“Варта адзначыць, што не толькі мінскія ўстановы парадавалі сваімі сайтамі — рэгіянальныя таксама падцягваюцца, прадстаўляюць цікавыя, прафесійныя праекты, — кажа старшыня арганітэта конкурсу Іна Юрык. — Якасць залежыць найперш ад матэрыяльнай базы ўстановы, наяўнасці спецыялістаў. Абласныя ўстановы могуць склаці канкурэнцыю мінскім, хаця ім ёсць яшчэ куды расці”.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

SOUND чарговай прэм’еры

27 кастрычніка IV Міжнародны фестываль тэатральнага мастацтва “Панарамы” прэзентуе грамадскасці свой новы праект “Тэатральны SOUND”.

“Цвіком” сёлетняга міжнароднага тэатральнага форуму абяцае стаць прэм’ера праекта “Тэатральны SOUND”. Ініцыяваная акцёрам-купалаўцам Ігарам Пятровым, музычная феерыя з удзелам вядомых і пачына-

ючых музыкантаў-“тэатралаў” плануе здзівіць публіку спалучэннем разнастайных жанраў, стыляў і настраў.

“Мы вельмі адказна ставімся да ўсіх складнікаў нашага шоу: да гуку, сцэнаграфіі, святла, — распавёў Ігар Пятроў карэспандэнту “К”, — і спадзяёмся, што ў выніку глядач атрымае незвычайнае, яскравае відовішча. Гэта будзе цалкам эксперымент, — паведаміў куратар праекта. — Спалучэнне

аўтарскай музыкі цікавых нумароў, пластыкі, святла...”

Хто ж сыграе галоўныя ролі ў тэатральна-музычным шоу? Гэта вядомыя гурты “Naka”, “Сярэбраное вяселле”, “ДзеціДзяцей”, “Маланка-оркестра”, салісты якіх маюць да тэатра самае непасрэднае дачыненне, а таксама маладыя калектывы ды ўзорны дзіцячы хор “Радасць”.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Пра спектаклі “Панарамы” чытайце ў рубрыцы “Кіно і тэатр” на стар. 9.

Налібоцкія эцюды графа

Унікальная магчымасць уявіць, якім было жыццё беларусаў у XIX стагоддзі, ды ўбачыць сапраўдныя фотаздымкі таго часу з’явілася дзякуючы Пасольству Францыі ў Рэспубліцы Беларусь і Нацыянальнаму гістарычнаму музею нашай краіны, дзе адбываецца экспанаванне выстаўкі, прысвечанай 170-годдзю вынаходніцтва фатаграфіі.

Прадстаўленая калекцыя фатаграфій графа Бенедыкта Тышкевіча з’яўляецца часткай фондаў французскага музея Нісёфора Н’епса. Упершыню 86 арыгіналаў фотаздымкаў графа Бенедыкта Тышкевіча, цудам ацалелыя ў час Другой сусветнай вайны, выстаўляліся ў Францыі толькі ў 1994 годзе.

У свой час наш зямляк ва ўласным маэнтку ў Налібоцкай пушчы стварыў прафесійную фотамайстэрню. А свае найлепшыя здымкі ён экспанавалі на выстаўцы ў Філадэльфіі ў 1876 годзе, дзе і атрымаў сусветнае прызнанне.

На фотаработах графа адлюстравана жыццё ў розных праявах. Можна ўбачыць як закаханых, якія бавяць час у рамантычных месцах, так і працаў, інтэр’еры тагачасных маэнткаў ды прыгажосць беларускай прыроды. Унікальныя кадры Тышкевіча паказваюць побыт людзей, якіх ён сустракаў і пад час шматлікіх падарожжаў. Цікавасць уяўляе і аўтапартрэт графа ў маэнтку.

Гэтая унікальная выстаўка будзе экспанавана ў Гомелі — у галерэі Гаўрылы Вашчанкі, а з 20 лістапада па 8

снежня — у мастацкай галерэі Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка.

К.А.
Fota Collection Musee
Nicephore Niepce Ville
de Chalon-sur-Saone, France

Па слядах выступленняў “Культуры”

Пераходных стала менш

У № 16 “К” пад рубрыкай “Родная зямля: час крэатыў” быў змешчаны артыкул “Ці шмат імпэту назапасіць СДК у ашчаднай касе?”. Гаворка вялася пра аграгарадкі Сенненскага раёна, якія з-за недахопу грошай на рамоні ўстаноў культуры трапілі ў лік пераходных, пра будынак РДК, які маральна і матэрыяльна састарэў. На публікацыю своечасова і слушна адрэагавалі старшыня Сенненскага райвыканкама Эдуард Герасіменка і начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалай Пашынскі. У іх адказах, змешчаных у “К” № 23, паведамлялася, што фінансаванне рамонтнага згаданых аб’ектаў у аграгарадках прадоўжана. Да таго ж, Мікалай Пашынскі запэўніў рэдакцыю, што ўпраўленне культуры і надалей будзе весці кантроль і супрацоўніцтва па рэалізацыі планавых заданняў Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла на 2005 — 2010 гады. І вось — чарговае паведамленне, падпісанае началь-

нікам упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалаем Пашынскім.

“У Сенненскім раёне завершаны работы і ўведзены ў эксплуатацыю пераходныя аб’екты з 2006 года ў аграгарадках “Ходцы”, “Багданава”, “Студзёнка”. Працягваецца рамоні памяшканняў у клубнай установе вёскі Бялая Ліпа.

Па пытанні фінансавай дапамогі ў рэканструкцыі Сенненскага раённага Дома культуры інфармуем.

У межах сваёй кампетэнцыі ўпраўленне культуры накіравала аблвыканкаму заяўку аб уключэнні аб’екта ў абласную інвестыцыйную праграму.

Упраўленне культуры і надалей будзе рэгуляваць пытанні, якія патрабуюць раз’яснення на абласным узроўні”.

На сучасны лад

Толькі два дні — 25 і 27 кастрычніка — мінчане і госці сталіцы змогуць пабачыць новую пастаноўку Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі: оперу “Трубадур” Дж.Вердзі. Наступны паказ гэтага спектакля адбудзецца ажно 6 снежня — пасля працяглай, больш за месяц, яго гастрольнай вандроўкі ў Галандыю. Такі “прым’ерны выезд” цэлага опернага спектакля ладзіцца ў нас упершыню.

Пастаноўка стала сумесным беларуска-галандскім праектам. Але ўдзельнічаюць у ім прадстаўнікі яшчэ некалькіх краін. Галандскі прадзюсер запрасіў рэжысёрам-пастаноўшчыкам Марыяну Берглёф са Швецыі, якая апошнім часам жыве і працуе ў Германіі, а таксама нямецкіх мастакоў: мастака-пастаноўшчыка Андрэа фон Шліпэ, мастака па касцюмах Крысціну Халер і па святле — Вольфгайт Айберта. Да таго ж, на адну з цэнтральных партый — Ман-

рыка — разам з нашым Сяргеем Франкоўскім запрошаны італьянскія спевакі Джавані Манфрын і Віарэль Саплакан. Музыкальным кіраўніком і дырыжорам новага спектакля выступае заслужаны артыст Украіны Віктар Пласкіна.

Як запэўнілі пастаноўшчыкі пад час прэс-канферэнцыі, пастаноўка абяцае быць нетрадыцыйнай, у стылі змрочных фільмаў 1940-х — 1950-х гадоў. Замест сярэднявечнага замка і яго асяроддзя з цыганскім лагерам дзеянне будзе адбывацца ў сучасным горадзе. Каханне, рэўнасць, помста — вось тры складнікі, якія рухаюць сюжэт.

Аляксей СВЕЦЦІЧ

Эталон стылю

80-годдзе з дня нараджэння знакамітага беларускага кампазітара, народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Яўгена Глебава выклікала цэлы шэраг канцэртаў, прысвечаных памяці майстра. Адзін з іх правядзе 26 кастрычніка ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі Нацыянальны канцэртны аркестр Беларусі на чале з народнымі артыстамі краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам.

Гэтых двух твораў звязвала не толькі творчае супрацоўніцтва, але і шматгадовае сяброўства. Упершыню Міхаіл Якаўлевіч убачыў кампазітара, яшчэ калі працаваў артыстам аркестра Беларускага радыё і тэлебачання пад кіраўніцтвам Барыса Райскага. У той вечар захварэўшага дырыжора замя-

ніў Яўген Глебаў. Фінберга вельмі ўразіла стаўленне творцы да аркестрантаў. А між тым, яго адметная аркестроўка ўжо ў тыя гады лічылася ледзь не эталонам новага кампазітарскага стылю, які шчодро сумяшчаў акадэмічны і эстрадна-джазавыя здобыткі.

Пад час прэс-канферэнцыі, прысвечанай будучаму канцэрту, Міхаіл Якаўлевіч згадаў і пра далейшае супрацоўніцтва з Яўгенам Аляксандравічам — і калі Фінберг ужо кіраваў аркестрам цырка, і калі арганізаваў Нацыянальны канцэртны аркестр Беларусі. Згадаў Міхаіл Якаўлевіч і тое, з якім хваляваннем прынёс Глебава аранжыроўку аднаго з яго твораў — і той нечакана ўхваліў яе, хаця звычайна нікому не давяраў гэтую працу. Дарэчы, менавіта Нацыянальнаму канцэртнаму аркестру Я.Глебаў не толькі давяраў прэм’еры многіх сваіх твораў, але і прысвяціў яму Канцэрт для голасу з аркестрам.

У канцэрце прагучаць некалькі пералажэнняў акадэмічных твораў Я.Гле-

Фота Дар’я КАНЦЕПЛЯК

бава ў выкананні камерных калектываў аркестра: для ансамбляў кларнетаў, трубачоў, выканаўцаў на драўляных духавых, струннага квартэта і вакальнага ансамбля пад кіраўніцтвам Наталлі Міхайлавай. Вядома, шмат будзе выканана і эстрадных інструментальных твораў, і песень.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сем лісткаў “Лістападзіка”

Сем мастацкіх стужак прымуць удзел у конкурснай праграме XI Міжнароднага фестывалю дзіцячых і юнацкіх фільмаў “Лістападзік”, які адбудзецца з 13 па 20 лістапада.

Як адзначыла куратар праграмы кіно і анімацыі “Лістападзіка” Ксенія Даніна, сёлетняя конкурсная праграма будзе прадстаўлена фільмамі з шасці краін свету: Аўстраліі, Нідэрландаў, Італіі, Узбекістана, Латвіі і, натуральна, Беларусі.

— Сярод іх, — распавяла яна, — такія нашумелыя карціны, як нідэрландская “Лягушкі і жабы”, прызёр нямецкага Міжнароднага фестывалю для дзяцей і юнацтва “Шлінгель”, італьянскія “Дзённікі” — лаўрэат Канскага кінафестывалю ў намінацыі “Лепшы фільм для юнацтва”... Беларусь жа будзе прадстаўлена апошняй работай Алены Туравай “Навагодняя прыгоды ў ліпені”.

У асобнай пазаконкурснай праграме “Лістападзіка” — “Дарослым —

аб дзецях” — сёння заяўлена турэцкая стужка “Бука”. Дапоўняць яе дзве карціны з Індыі: “Верабі” і “Маленькі Зізу”. Па-за конкурсам апынулася анімацыя, якая, між тым, прапануе маленькім глядачам мультфільмы на любы густ: тут і блок польскіх мультыкаў серыі “Мядзведзь Фантазі”, анімацыйная праграма фестывалю “Шлінгель”, блок беларускіх мультфільмаў, традыцыйны паказ фільмаў студыі “Пілот”, шэраг работ еўрапейскіх аніматараў... “Што да новаўвядзенняў, — падкрэсліла Ксенія Даніна, — то сёлета мы прапануем увазе глядачоў праграму праваспаўных анімацыйных стужак”.

Д.А.

Медыум “Рыжыка”

У Нясвіжскім палацы адбываецца здымкі поўнаметражнага мастацкага фільма. Старадаўнія інтэр’еры, якія на некалькі дзён сталі кінапляцоўкай, упадабалі стваральнікі стужкі для дзяцей “Рыжык”.

Паводле сцэнарыя, звычайная беларуская дзяўчынка гуляе па Мінску, прыязджае ў бібліятэку, якая ў выніку дзівосных пераўтварэнняў трансфармуецца ў старажытны замак казанчай краіны. Менавіта там з гераніай і адбываюцца цікавыя прыгоды, яна сустракаецца з рознымі персанажамі, створанымі, у тым ліку, і дзякуючы камп’ютэрнай графіцы.

Расійскі актёр Дзмітрый Мілер у фільме выконвае адну з галоўных роляў, дакладней — некалькі: ён іграе братоў-блізнят, якія, да таго ж, з’яўляюцца прынцамі, — Морыса і Себасцыяна. У згаданай сцэне галоўны герой выкананнем мелодый на мандаліне забаўляе сваю каханую, Алісу, якую ўвасабляе айчынная актрыса Алеся Самахавец.

Адметна, што сцэна стала своеасаблівым медыумам фільма, бо мінула роўна 33 дні ад пачатку здымак. Столькі ж яшчэ чакаецца працаваць актёрам. Як адзначаў намеснік дырэктара здымачнай групы Юрый Бондар, здымкі фільма скончацца ў снежні, затым цягам года будзе рабіцца камп’ютэрная графіка, аб’ём якой

Пад час здымак фільма.

складзе каля 40 працэнтаў паўтарагадзіннай мастацкай стужкі. Пасля гэтага рэжысёр фільма Алена Турава плануе ўдзел “Рыжыка” ў некалькіх кінафестывалах.

Адразу ў ратацыю

Як паведамляе “К” музычны рэдактар Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё Таццяна Якушава, з 1 кастрычніка канал распачаў музычны конкурс “Маладыя таленты Беларусі”. Журы ўзначальвае галоўны дырэктар першага канала Антон Васюкевіч. Апрача супрацоўнікаў музычнай рэдакцыі, у журы былі запрошаны галоўны дырыжор канцэртнага аркестра “Няміга” Аляксандр Сасноўскі, загадчык кафедры вакальнага аддзялення Мінскага музычнага вучылішча імя М.І. Глінкі Адам Мурзіч, загадчык кафедры спеваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Людміла Колас, кампазітар Алена Атрашкевіч...

Лепшыя салісты і калектывы мяркуецца вызначаць па трох намінацыях: “Эстрадны вакал”, “Акадэмічны вакал”, “Інструментальная музыка (акадэмічная і эстрадная)”. У конкурсе бяруць удзел маладыя людзі ад 10 да 25 гадоў.

А.С.

Акробаты — на вышыні!

На IV Сусветным фестывалі цыркавога мастацтва, які прайшоў у Маскве, нумар “Акробаты на шастах” пад кіраўніцтвам Сяргея Ярмошкі, падрыхтаваны ў Гомельскім дзяржаўным цырку, атрымаў Спецыяльны прыз фестывалю. Увогуле ў гэтым мерапрыемстве прымалі ўдзел лепшыя цыркавыя нумары з 18 краін свету.

Падзячны ліст ад імя генеральнага дырэктара расійскага “Дзяржцырка”, народнага артыста СССР і Расіі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Расійскай Федэрацыі Мсціслава Запашнага атрымаў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, а таксама губернатар Гомельскай вобласці Аляксандр Якабсон.

Уліце, у прыватнасці, гаворыцца, што нумар гомельскіх акробатаў паказаў сябе перспектыўным, з вялікім творчым патэнцыялам, і дастойна прадставіў беларускае цыркавое мас-

тацтва на гэтым прэстыжным міжнародным форуме.

— Гэты падзячны ліст — чарговае пацвярджэнне высокага патэнцыялу беларускага цырка, — адзначаў у гутарцы з карэспандэнтам “К” дырэктар установы культуры “Відовішчна-культурны комплекс “Гомельскі дзяржаўны цырк” Якаў Лабовіч, які быў запрошаны на фестываль у якасці ганаровага госця.

З 27 верасня нашы акробаты дэманструюць сваё высокае майстэрства жыхарам Ніжняга Ноугарада. Іх расійскія гастролі скончацца 29 кастрычніка, а пасля славутых гамельчан чакае трохмесячная паездка ў Францыю.

Наданне аматарскаму калектыву звання “народны” або “ўзорны” — сапраўднае свята на вуліцы таго гарадка або вёскі, дзе знаходзіцца яго рэпетыцыйная база. Але часам у рашэнні калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь можна сустрэць пункт, дзе гаворка вядзецца пра адваротнае: пазбаўленне звання тых калектываў, якія свайму статусу не адпавядаюць.

Штогод на Беларусі ганаровыя званні атрымлівае 70 — 80 калектываў. Сярэдняя ж колькасць клубных фарміраванняў, якія гэтае званне губляюць, — у дзесяць разоў меншая... Аднак важна знайсці адказ на пытанне: што становіцца прычынай для падобных рашэнняў? Чым яны матывуюцца, і якія “прафілактычныя меры” неабходны, каб унікнуць гэткага лёсу?

Ансамбль у “папяровай версіі”

Шыла ў мяху не ўтоіш

У Палажэнні аб народным (ўзорным) непрафесійным (аматарскім) калектыве мастацкай творчасці ў Рэспубліцы Беларусь, зацверджаным Міністэрствам культуры краіны 6 лістапада мінулага года, ёсць дэталёвы спіс патрабаванняў да клубных фарміраванняў, якія маюць званні.

Асноўныя з іх — гранічна простыя: калектыў павінен рэгулярна збірацца на рэпетыцыі (не радзей, чым два разы на тыдзень), прынамсі, штомесяц даваць публічныя выступленні і раз на два месяцы паказваць сольныя праграмы. Яшчэ адзін важны пункт — пастаяннае абнаўленне рэпертуару.

— Адным словам — жыць. Жыць актыўным і насычаным творчым жыццём, якое немагчымае без рэпетыцый і канцэртаў, — рэзюмее галоўны спецыяліст Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Іван Галабурда. — Сярод калектываў, пазбаўленых звання, вы не сустрэнеце тыя, чые імёны “на слыху”. Многія такія ансамблі, фактычна, ужо не існавалі.

Для людзей мастацтва ўласцівы часовыя крызісы. Не абмянаюць яны і творчыя калектывы. Запытаў у свайго суразмоўцы: ці бывае так, што “карныя” меры становяцца заўчаснымі, спрыяючы толькі паглыбленню крызісу, а ніяк не выйсцю з яго? Але, па словах Івана Галабурды, гэта выключана: любы калектыў мае досыць часу, каб пераадолець “чорную паласу”, змену складу або якія іншыя праблемы.

— Калі нам кажуць, што рэпетыцыі адменены з прычыны моцнага снегападу, мы верым, — кажа ён. — І сапраўды: людзям пажылага веку цяжка ўзімку дабірацца да клуба, які месціцца ў суседняй вёсцы. Але калі сітуацыя не змяняецца і ўлетку...

“Мёртвыя” калектывы з рэгаліямі і сапраўды нікому не патрэбныя. І калі ансамбль распадаецца сам сабою, мірна, са згоды ўсіх яго ўдзельнікаў... у такім выпадку можна толь-

ды прасцей не “раскрываць карт”, а пакінуць калектыў толькі на паперы.

— Як кажуць, шыла ў мяху не ўтоіш, — не пагадзіўся галоўны спецыяліст Міністэрства культуры. — Рэпетыцыйную дзейнасць яшчэ можна неяк імітаваць, а вось з канцэртамі — значна цяжэй. А менавіта яны, дарэчы, і з’яўляюцца найважнейшым аспектам працы клубнай установы. Таму яна сама зацікаўлена, каб яе калектывы знаходзіліся ў добраай творчай форме. Урэшце, не будзем забываць і пра тое, што імпрэзы — гэта адна з форм платных паслуг.

валася б, “дробязь”, як запрашэнне да ўдзелу ў прадстаўнічым фестывалі.

Упраўленне культуры не пакідае без увагі і тыя фарміраванні, якія фармальна да яго сеткі не належаць. Не так даўно з прычыны розных непаразуменняў пагроза страты звання навісла над узорным ансамблем “Лявоніха” пры Цэнтры творчасці дзяцей і юнацтва Беларускага металургічнага завода ў Жлобіне. Дзякуючы захадам упраўлення, калектыў удалося захаваць, і цяпер ён працуе пад “дахам” школы мастацтваў. А вось у выпадку з жаночай харавой капэлай і ва-

ва кіраваць нават ансамблямі ветэранаў, — кажа Іван Галабурда. — Калі ёсць здольнасці, паразуменне з людзьмі іншага пакалення знайсці ўдаецца.

Іншая справа — калі калектыў пакідаюць самі ўдзельнікі. Тут пошукі замены яшчэ больш праблематычныя. Хаця б таму, што аматарская творчасць — справа выключна добраахвотная, а заробак члены калектыву не атрымліваюць увогуле.

Знаныя народныя калектывы заўважыць маюць свой “касцяк”, які складаецца з карыфееў. Менавіта ён становіцца гарантыяй даўгалецця. У дзіцячым жа ансамблі, да прыкладу, такі актыў немагчымы ў прынцыпе: рэгулярныя змены складу немінучыя, як рух часу.

Добразычліваць “суддзяў”

Статус можна страціць не толькі праз невыкананне “колькасных паказчыкаў”. Якасць таксама бярэцца пад увагу. Паводле згаданага вышэй Палажэння, раз на тры гады кожны калектыў са званнем павінен трымаць іспыт перад рэспубліканскай атэстацыйнай камісіяй. Члены апошняй могуць вынесці сумны вердыкт: той або іншы ансамбль не варты называцца народным. Зрэшты, сёння такая магчымасць — толькі гіпатэтычная.

— Не магу прыгадаць ніводнага выпадку, каб заключэнне камісіі было адмоўным, — кажа Іван Галабурда. — Гэта можна патлумачыць тым, што да справаздачы калектывы рыхтуюцца вельмі сур’ёзна, ды і абласныя ўпраўленні культуры кантралююць падрыхтоўку.

Здавалася б, такая добразычліваць “суддзяў” павінна насцярожваць. Ці ж не мэтазгодна зрабіць крытэрыі творчых патрабаванняў да народных і ўзорных калектываў больш жорсткімі? Хаця б дзеля таго, каб у іх быў стымул удасканалвацца, каб само званне набыло дадатковы прэстыж?

На думку Івана Галабурды, такой патрэбы няма. Бо аматарская творчасць павінна ставіць перадусім сацыяльныя, выхаваўчыя задачы, і дух саборніцтва тут не зусім дарэчы.

Не толькі гонар...

Ці азначае страта звання тое, што на творчым праекце, які яго меў, можна з упэўненасцю паставіць крыж? “Ні ў якім выпадку!” — кажа Наталля Лебедзева.

“Разжалаваны” калектыў можа выбраць адзін з двух шляхоў. Папершае, змірыцца з гэтым фактам сваёй гісторыі і працягваць дзейнасць ужо ў якасці шараговага клубнага фарміравання. У такім статусе, між іншым, ёсць нават свае плюсы — асабліва ў тым выпадку, калі ўдзельнікі не заяўляюць пра вялікія амбіцыі.

Зрэшты, тут дарэчы будзе кароткі экскурс у статыстыку. З тых 28 з паловай тысяч клубных фарміраванняў, якія існуюць у нашай краіне, толькі 1700 маюць званне “народных” або “ўзорных”. Працэнт эліты аматарскай творчасці, як бачым, досыць невялікі. Зрэшты, іначай і быць не можа.

Другі шлях больш складаны: аднавіць страчаны статус. Па словах Івана Галабурды, ніякіх юрыдычных перашкод у гэтым выпадку не існуе. А Наталля Лебедзева запэўніла, што калектыў, які захоча “рэабілітавацца”, сустрэне ўсебаковую падтрымку з боку ўпраўлення культуры і абласнога метадычнага цэнтра.

— Галоўнае, каб такое жаданне было ў саміх удзельнікаў калектыву, — дадала яна. — Ад гэтага амаль усё і залежыць.

Ілля СВІРЫН

Чаму калектывы страчваюць ганаровыя званні?

К і ўгадаць французскі выраз “Се ля ві”. Але, бясспрэчна, бывае ў жыцці і іншая сітуацыя: самадзейныя артысты са скуры вылузваюцца, каб адпавядаць свайму статусу, аднак... з той ці іншай прычыны ўзяць планку ўласнымі сіламі не атрымліваецца.

— Безумоўна, у такім выпадку яны павінны разлічваць на дапамогу метадычных цэнтраў народнай творчасці, — кажа Іван Галабурда. — Любы кіраўнік сельскага калектыву можа звярнуцца туды не толькі па тэарэтычныя веды, але і з канкрэтнымі просьбамі. Напрыклад, зрабіць аранжыроўку або арганізаваць майстар-клас больш дасведчаных музыкантаў. Метадычная дапамога аматарскім калектывам гарантавана.

Працэсуальна пазбаўленне калектыву звання пачынаецца “знізу”: ад установы культуры, пад юрыдычным “дахам” якой ён знаходзіцца. Менавіта яна выступае ў ролі ініцыятара непрыемнага рашэння. І тут можа паўстаць заканамернае пытанне: нашто гэтай установе працягваць ініцыятыву? Для яе дырэктара такі крок папросту невыгодны: і рэнамэ клубна можна сапсаваць, і адносіны з землякамі. Здавалася б, ку-

Чым закрыць “кадравыя дзіркі”?

Перш чым калегія Міністэрства культуры паставіць апошняе кропку ў справе пазбаўлення звання, хадайніцтва ад установы, да якой прымацаваны калектыў-небарак, павінна пабываць на стале начальніка абласнога ўпраўлення культуры. Толькі потым адпаведная дакументацыя скіроўваецца ў Мінск.

Па словах начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Дзмітрыя Чумакова, сваю “візу” на дакументах аб пазбаўленні звання ён ставіць з вялікай неахвотай — і выключна ў тым выпадку, калі гэты крок сапраўды абумоўлены аб’ектыўнымі абставінамі, а іншых варыянтаў няма.

— Перад тым, як прыняць канчатковае рашэнне, заўсёды ўзнікае пытанне: што мы можам зрабіць, каб падтрымаць або нават адрадыць той ці іншы калектыў? — кажа Дзмітрый Чумакоў. — Калі нешта зрабіць можна — абавязкова робім.

Паводле яго слоў, змяняць лёс калектыву могуць не толькі фінансавыя ўліванні і кадравыя рашэнні. Часам імплэт удзельнікам ансамбля надае такая, зда-

кальным ансамблем “Актава”, якія доўгі час існавалі пры Гомельскім дзяржаўным педагагічным каледжы, фінал быў зусім не такі аптымістычны. Кіраўнік ансамбляў сышоў, а знайсці яму замену не атрымалася. У выніку — пазбаўленне звання.

— Барацьба за гэтыя калектывы доўжылася, мусіць, год, — кажа галоўны спецыяліст упраўлення культуры Наталля Лебедзева. — І вельмі хочацца верыць, што яны з часам адродзяцца.

Такі сюжэт — даволі тыповы. Як слушна адзначыў Дзмітрый Чумакоў, самая вялікая небяспека, якая можа напаткаць аматарскі калектыў, — страта кіраўніка. Асабліва ў тым выпадку, калі гэтае месца займала яркая асоба. Прадучіліць узнікненне “кадравай дзіркі” атрымліваецца не заўсёды. Чалавечы фактар немінуча даецца ў знакі: людзі змяняюць працу або проста сыходзяць на пенсію. Але ў дадзеным выпадку сітуацыю ўсё ж можна выправіць. Знайсці таленавітага кіраўніка на вакантную стаўку хай і складана, але магчыма. Асабліва калі прывабіць яго спрыяльнымі ўмовамі.

— Як паказвае практыка, нядаўнія выпускнікі могуць паспяхо-

Айчынная дакументалістыка — бадай, самая паспяхова на сённяшні дзень частка беларускага кінамастацтва. Аб гэтым сведчаць штогадовыя поспехі нашых студый і іх рэжысёраў на розных міжнародных фестывалях. Імёны Віктара Асюка, Міхаіла Жданоўскага, Галіны Адамовіч і іншых твораў абавязкова з’яўляюцца на старонках каталогаў шматлікіх форумаў, годна прадстаўляючы нашу краіну ў кінематаграфічным свеце. Але пра росквіт дакументалістыкі як галіны казаць не даводзіцца: шырокі глядач беларускіх дакументалістаў не ведае і стужкі іх не глядзіць. Пры гэтым нельга сказаць, што ён не мае такой магчымасці.

Беларускія дакументальныя стужкі паказвае тэлебачанне, іх рэгулярна дэманструюць у кінатэатрах. Відавочны рух і на рынку гандлю відэадыскамі: беларуская дакументалістыка за апошні год з’явілася ў продажы. Тым не менш, яна — сапраўдная “terra incognita” для большасці глядачоў. Што вельмі крыўдна: менавіта пра суайчыннікаў зняты і на іх разлічаны стужкі студыі “Летапіс” РУП “Беларусьфільм”, прадукцыя РУП “Белвідэацэнтр”, іншых вытворцаў. Відавочна, што справа — не толькі ў мастацкім узроўні і ўзроўні падрыхтоўкі кадраў для нашага кіно. А ў чым жа яшчэ?

O tempera...

Жыццё не стаіць на месцы. Апошнія некалькі дзесяцігоддзяў былі асабліва важнымі ў сэнсе культурных змен. Аўдыёвізуальная рэвалюцыя не дазваляе больш выбіраць спосаб атрымання інфармацыі пра наваколле — большую частку яе сучасны “сярэдні” чалавек у развітых краінах атрымлівае праз той ці іншы экран.

Ды вось калі ў краінах, дзе камерцыйная форма тэлебачання адразу паставіла крыж на іншых экранных формах падачы інфармацыі, дакументалістыка адразу апынулася на другарадных ролях. У СССР жа яна паспяхова развівалася, у тым ліку і ў мастацкім накірунку. Пік развіцця беларускай дакументалістыкі прыпаў на самы канец 1990-х, калі яна стала важным чынікам грамадскай думкі, а самі стужкі збіралі ці не сотні тысяч глядачоў. Можна прыгадаць хаця б стужку Анатоля Алая “Не плачце пра мяне”, якая выклікала вялікі розгалас не толькі ў асяродку арт-багеі.

Без права на альтэрнатыву

Але сітуацыя імгненна змянілася са з’яўленнем на постсавецкай прасторы камерцыйнай мадэлі тэлебачання. Дакументалісты-традыцыяналісты з іх пранікнёна-даверлівай інтанацыяй і ўхілам у публіцыстыку апынуліся на ўзбочыне не толькі грамадскага, але і мастацкага працэсу. Балем стала правіць тэлежурналістыка, прапануючы асноўнай масе глядачоў відовішчы і эмоцыі на лубы густ.

— Пад уплывам тэлевізійных стандартаў поле для высокамастацкай дакументалістыкі ўвесь час памяншаецца, — гаворыць галоўны рэжысёр студыі РУП “Белвідэацэнтр”, кіраўнік яго мастацкага савета Аляксандр Карпаў. — Цяпер вельмі цяжка знайсці спецыялістаў, якія цалкам разумеюць, як трэба здымаць для вялікага экрана. Нават вопытныя рэжысёры, папрацаваўшы на тэлебачанні, прыходзяць да нас са старонкамі гатовага тэксту, спадзеючыся падагнаць пад апошні візуальны рад. Што казаць пра моладзь! Калі рэжысёраў для пастановак знайсці яшчэ можна, то з якасна падрыхтаванымі апэратарамі, гукааператарамі значна цяжэй. Зусім кепска — са сцэнарыстамі: іх у нашай краіне проста не рыхтуюць...

З меркаваннем рэжысёра можна пагадзіцца, але не трэба забываць і пра тое, што менавіта тэлебачанне на сённяшні дзень — асноўны заказчык і пакупнік дакументальнай

прадукцыі, і ад каналаў залежыць у тым ліку і тое, з якім працэнтам рэнтабельнасці будуць працаваць нашы дакументальныя студыі.

Пакуль эканамічныя паказчыкі — ці не самае балючае месца ў нашых кінавытворцаў увогуле і ў дакументалістаў у прыватнасці. Канкурэнцыя за ўвагу глядача — вельмі вялікая, і адчуваюць сябе ў гэтым сэнсе беларускія дакументалісты вельмі няўпэўненыя, нават пры ўсёй падтрымцы дзяржавы. Нягледзячы на тое, што, да прыкладу, “Белвідэацэнтр” за восем месяцаў гэтага года прадаў каля 16 тысяч адзінак сва-

му. Схема “інфармацыя + інтэрв’ю з удзельнікам падзей” больш не працуе. Наогул, як толькі нейкі “фармат” канчаткова замацоўваецца, ён адразу перастае быць актуальным і толькі псуе працу сваімі застылымі рамкамі.

— Да тэлевізійнай дакументалістыкі трэба падыходзіць з мастацкіх пазіцый, — салідарная з кіназнаўцай кіраўнік творчай групы “Студыя дакументальнага кіно” Белдзяржтэлерадыёкампаніі, рэжысёр Надзея Гаркунова. — Я ўпэўнена, што тэлевізійнае кінамастацтва можа быць цікавым шырокаму глядачу, трэба толькі самому тэлебачанню надаваць больш увагі сваім стужкам, ствараць адпаведную рэкламу і анонсы. Але хуткага росквіту дакументалістыкі на тэлебачанні ўсё роўна чакаць не трэба: якасць падрыхтоўкі маладых кадраў у галіне тэледакументалістыкі вельмі нізкая.

З апошнім згодна і Галіна Шур: — У раскладзе заняткаў майстэрні рэжысёраў-дакументалістаў, што ў гэтым годзе была набрана ў

Найшоў фармат на камень...

Як дакументалістыцы прыжыцца на тэлеэкране

ёй прадукцыі агульным коштам на 121 млн. рублёў (за ўвесь мінулы год было ўсяго 75 млн.), пра акупнасць вытворчасці казаць пакуль не даводзіцца.

Так, справа з продажам дыскаў зрушылася з мёртвай кропкі, актыўна працуюць са стужкамі “Белвідэацэнтра” кінапракатныя ўстановы, але тэлебачанне ўсё роўна застаецца самым жаданым “кліентам”. Іншыя магчымыя рынкі (напрыклад, прастора продажаў фільмаў як метадычных дапаможнікаў) пакуль не распрацаваны. Дыскі “Белвідэацэнтра” з ахвотай за свае грошы набываюць выкладчыкі, але да цэнтралізаваных закупаў з боку ўстаноў адукацыі справа пакуль не дайшла.

З дыскамі “Летапіс” сітуацыя нашмат больш складаная — з-за таго, што фільмы студыі здымаліся пераважна на кінастужку, і іх перагон на лічбавыя носбіты каштуе вялікіх грошай, якія звычайна не па кішэні прыватным асобам.

Такім чынам, адзіны на гэты момант спосаб выйсці да шырокага глядача і эканамічнай мэтазгоднасці для беларускіх дакументалістаў — тэлебачанне.

Уся справа — у гадзінніку?

— Попыт на дакументальны прадукт з кожным годам толькі павялічваецца, — сцвярджае дырэктар Дырэкцыі Першага канала Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Аляксандр Капёнкін. — Але сучасны глядач — вельмі патрабавальны, і асноўная ўмова з’яўлення тых ці іншых дакументальных стужак на нашым канале — іх якасць. На жаль, беларускія дакументалісты не заўсёды могуць прапанаваць прадукт патрэбнага ўзроўню і фармату. Цяпер вельмі запатрабаваны цэлыя дакументальныя цыклы, якія можна

прадставіць пэўнай катэгорыі глядачоў у пэўныя часавыя “нішы”. Яшчэ адно патрабаванне — тэматычная разнастайнасць. Трэба адзначыць, што ёсць кірункі, у якіх “Летапіс” і “Белвідэацэнтр” нямаюць роўных. Маюцца на ўвазе тая ж стужка пра Вялікую Айчынную вайну, якія мы з задавальненнем ставім, напрыклад, у святочную праграму. Але калі справа ідзе пра звычайны расклад, то часта беларускія стужкі ў яго папросту не “ўлазяць”...

— Справа — у стандартным абмежаванні па часе, — тлумачыць кіраўнік галоўнай рэдакцыі ліцэнзійных праграм і кінапаказаў НДТРК Ларыса Малахава. — Нам патрабуюцца стужкі даўжынёй ці 26 хвілін, ці 52: на фільмы іншай працягласці тэлевізійны расклад не разлічаны. А беларускія вытворцы, бывае, прапануюць творы зусім не стандартнай даўжыні, працаваць з імі вельмі складана. Праблема і ў тым, што тых стужак, якія прапануюць беларускія дакументалісты, нам яўна недастаткова. Нават калі паказваць толькі па адной карціне на тыдзень, трэба мінімум 52 стужкі ў год. Таму абсыціся аднымі беларускімі дакументалістамі мы не можам і вымушаны глядзець і за мяжу.

Акрамя таго, “Летапіс” і “Белвідэацэнтр” даводзіцца канкурыраваць і з самім тэлебачаннем: у структуры Белдзяржтэлерадыёкампаніі працуе творчая група студыі дакументальнага кіно, фільмы-рэпартажы ствараюць журналісты Агенцтва тэлевізійных навін.

— Там, дзе гэта магчыма і мэтазгодна, мы будзем карыстацца паслугамі сваіх падраздзяленняў, — гаворыць Аляксандр Капёнкін. — І толькі тое, што не зможам рабіць самастойна, будзем заказваць у іншых арганізацыях.

Гэтае страшнае слова “фармат”

Рацыянальны падыход кіраўніцтва тэлеканалаў да дакументальнага кіно ў сваім эфіры цалкам зразумелы. Незразумела толькі тое, што рабіць з самім кінамастацтвам, якое не заўсёды ўпісваецца ў “пракрустава ложа” фармату. Бо пад “фарматам” на тэлебачанні ўспрымаюць не толькі хронаметраж твораў, але, у першую чаргу, спосаб выказвання. Малы памер экрана і перавага аўдыёінфармацыі над візуальнай якраз і адрознівае тэлевізійны прадукт ад стужак для кінатэатральнага паказу. “Скрыня з малюнкамі”, як трапна называюць тэлевізор яго праціўнікі, значна абмяжоўвае выразныя сродкі творцы і негатыўна ўплывае на аўтарскае “Я”.

— Мастацтва ніяк не можа быць “фарматызавана”! — упэўнена кіназнаўца Галіна Шур. — Кіно трэба нарэшце аддзяліць ад журналістыкі. Тое, што сёння выдаецца тэлеканаламі — як нашымі, так і расійскімі — за “дакументальнае кіно”, гэта не мастацкія выказванні, а — тэлепраграмы: гэта значыць, пэўная сума ведаў пра нейкія з’явы ці прадметы. З сапраўдным кіно ўсё складаней. Яно не павінна “заганяцца” заказчыкамі ў нейкія рамкі. У Еўропе і ЗША гэта ўжо зразумелі. “Фарматная” хвацца прайшла на заходніх тэлеканалах некалькі дзесяцігоддзяў та-

Беларускую дзяржаўную акадэмію мастацтваў, толькі адзін курс гісторыі сусветнай дакументалістыкі, працягласць ў семестр. Пра якое майстэрства можа ісці гаворка ў такім выпадку?

***

Сапраўды, спадзявацца на мастацкую якасць тэлевізійнага прадукту ў бліжэйшыя гады вельмі цяжка. Нездарма тэндэнцыі, якія пануюць у апошнія дзесяцігоддзі ў свеце “фестывальнага” кіно, і не толькі дакументальнага, ідуць “ад супрацьлеглага”, вітаючы самую простую фіксацыю рэальнасці без каментарыяў персанажаў і закадравага дыктарскага голасу. Менавіта такімі з’яўляюцца стужкі члена Еўрапейскай кінаакадэміі Віктара Асюка, чые творы ўявіць на тэлеэкране амаль немагчыма. Дарэчы, кінатэатральная аўдыторыя высокамастацкага дакументальнага кіно на Беларусі ўжо пачала афармляцца, прынамсі, у буйных культурных цэнтрах. Пакуль яна невялікая, але з ёй таксама трэба працаваць вытворчым арганізацыям кштталту “Беларусьфільма” і “Белвідэацэнтра”. Безумоўна, дакументальныя паказы ў сталіцы не павінны абмяжоўвацца кінаклубамі і штотымесечнымі вечарамі ў “Цэнтр-відэа”. А пакуль адзінага дакументальнага цэнтра няма, даводзіцца ўскладаць надзеі на тое ж тэлебачанне.

Антон СІДАРЭНКА

Якой вам бачыцца сучасная беларуская дакументалістыка і яе месца ў тэлефармаце? Выкажыце свае меркаванні на форуме нашага сайта www.forum.kimpress.by

Сістэмнай падрыхтоўцы спецыялістаў для бібліятэк рэспублікі спадчына 65 гадоў. У кастрычніку 1944-га на базе Мінскага педінстытута адкрыўся бібліятэчны факультэт — папярэднік сённяшняга факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. За сучаснай назвай — насычаны і разнастайны навучальны працэс. Пра гісторыю і асоб гэтага факультэта, новыя адукацыйныя тэхналогіі ды крэатыўныя падыходы, а таксама пра асаблівасці працаўладкавання студэнтаў карэспандэнт “К” гутарыў з дэканам факультэта Мікалаем ЯЦЭВІЧАМ. Дарэчы, графік у Мікалая Аляксандравіча гэтымі днямі надзвычай насычаны: 21 — 22 кастрычніка да значнай гадавіны факультэта была прымеркавана Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Бібліятэкі і музеі ў сістэме інавацыйнай дзейнасці”.

Аналітыкі з рэжысёрскім ухілам

Попыт на кампетэнцыю

— Факультэт насіў назву бібліятэчнага, пасля яго перайменавалі ў факультэт бібліятэчнага і бібліяграфіі, потым — у факультэт бібліятэчна-інфармацыйных сістэм, а з 2003 года ён атрымаў сённяшняе найменне. Змянілася назва — змяніўся змест навучання?

— Вядома, бо сёння ў інфармацыйна-дакументную сферу уваходзяць разнастайныя сацыяльныя інстытуты, што маюць справу з дакументам. Цяпер на факультэце шэсць кафедраў, усе яны з’яўляюцца выпускаючымі па дзвюх спецыяльнасцях: “бібліятэчнага і бібліяграфіі”, а таксама “музеязнаўства і ахова гісторыка-культурнай спадчыны”, але факультэтаўтваральнай з’яўляецца першая. Па бібліятэчнай спецыяльнасці навучанне наладжана па пяці напрамках. У выніку будучыя бібліятэкары-бібліяграфы атрымліваюць дадатковыя кваліфікацыі, у тым ліку — спецыялістаў па інфармацыі, аўтаматызаваных бібліятэчных сістэмах, менеджэра, выкладчыка беларускай мовы і літаратуры, перакладчыка, таваразнаўца.

— Яксны навучальны працэс залежыць і ад высокакваліфікаваных выкладчыкаў...

— На шасці кафедрах факультэта працуе каля 80-ці выкладчыкаў. Сярод кафедраў па спецыяльнасці “бібліятэчнага і бібліяграфіі” звыш 70 працэнтаў выкладчыкаў маюць вучоныя ступені і званні. Толькі за апошнія тры гады выкладчыкамі факультэта былі падрыхтаваны дзесяткі вучэбных, вучэбна-метадычных і навукова-практычных дапаможнікаў. Актыўна ўводзяцца інавацыйныя метады і формы выкладання дысцыплін: лекцыі-прэзентацыі, лекцыі-дыялогі, семінары-“круглыя сталы”, электронныя семінары і многія іншыя.

— У 2008 годзе факультэт перайшоў на новыя адукацыйныя стандарты і тыпавыя вучэбныя планы. Як адбылася гэта на падрыхтоўцы спецыялістаў для галіны культуры?

— Сапраўды, у 2008-м зацверджаны новыя адукацыйныя стандарты па спецыяльнасцях “бібліятэчнага і бібліяграфіі (па напрамках)” і “музеязнаўства і ахова гісторыка-культурнай спадчыны”, якія пачалі ўкараняцца ў вучэбны працэс з мінулага навучальнага года. Адзначу, што ў аснову адукацыйных стандартаў упершыню пакладзены кампетэнтнасны падыход, калі падрыхтоўка спецыяліста складаецца з акадэмічных, сацыяльна-асобных і прафесійных кампетэнцый — ведаў, уменняў і вопыту, неабходных для вырашэння тэарэтычных і практычных задач прафесійнай дзейнасці.

У адпаведнасці з патрабаваннем адукацыйнага стандарту ўпершыню былі распрацаваны і зацверджаны шэсць тыпавых вучэбных планаў. У іх аснову былі

пакладзены прынцыпы арыентацыі на сучасную бібліятэчна-інфармацыйную і музейную практыку і інавацыйныя тэхналогіі, пераймальнасць з сярэдне-спецыяльнай адукацыяй, інтэграванасць агульнапрафесійных і спецыялізаваных пашырэнне самастойнай работы студэнтаў і іншыя.

“БУКет” факультэту

— Мікалаі Аляксандравіч, колькі слоў пра знакамітых вашых выпускнікоў. Ведаю, да прыкладу, што ў вас пачынаў шлях у прафесію і дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі...

— Так, Раман Сцяпанавіч вучыўся на факультэце па спецыяльнасці “бібліятэчнага і бібліяграфіі”, некалькі гадоў працаваў у бібліятэцы нашага ўніверсітэта, потым прайшоў шлях ад выкладчыка да дэкана. Таксама ў нас вучыліся Герой Савецкага Саюза Алена Мазанік, Улаўна-важаны па справах рэлігій і нацыянальнасцей Леанід Гуляка, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Людміла Кірухіна, пісьменнік Андрэй Федарэнка... Увогуле, за час існавання факультэта было падрыхтавана больш за 13 тысяч спецыялістаў для бібліятэчнай і музейнай справы.

— Вучоба і навуковая дзейнасць — гэта, зразумела, галоўны напрамак работы факультэта. Але студэнты БДУКІМ — канешне ж, і творчыя людзі...

— Шмат хто з навучэнцаў з’яўляецца лаўрэатам конкурсу-фестывалю аматарскай творчасці “Сем муз”. Факультэт з’яўляецца заснавальнікам дзвюх універсітэцкіх грамадскіх студэнцкіх арганізацый: культурна-асветніцкага таварыства “ЭТНА”, вядомага ў Беларусі сваімі акцыямі па захаванні культурна-гістарычнай

спадчыны, а таксама творчага аб’яднання “БУКет”, куды ўваходзяць маладыя літаратары.

Маркетынгавая стратэгія для бібліятэкараў

— Бываючы ў раёнах, пераконваешся: бібліятэкараў-аналітыкаў у горадзе хапае, а на вёсцы ім патрэбны не столькі аналітычныя, колькі рэжысёрскія здольнасці. Ці пагаджаешся з гэтым?

— У многім. Прынамсі, дысцыпліна “бібліятэчны маркетынг” прадугледжвае ўменне трымаць кантакт з грамадствам, рэкламаваць дзейнасць сваёй бібліятэкі. Грошы зарабляць таксама вучым: складаць самыя розныя праекты па краязнаўчай, выдавецкай дзейнасці, па стварэнні баз даных і электронных бібліятэк... Ну і не варта забывацца пра асобную спецыялізацыю “культурна-дасугавая дзейнасць бібліятэк”...

— Бібліятэчная спецыяльнасць — факультэтаўтваральная... Разам з тым, маем і відавочнае пашырэнне попыту на вашы выпускнікоў на рынку працы праз дадатковыя спецыялізацыі. Колькі ж студэнтаў авалодваюць бібліятэчнай справай?

— Усяго на факультэце навучаецца 800 студэнтаў. Па бібліятэчнай спецыяльнасці — 675 на дзённай форме навучання і звыш 600 — на завочнай. З рэгіёнаў краіны на дзённай форме навучаецца 550 чалавек, з іх прыкладна 40% — з рэёнаў. Мэтавікаў — каля 70. Апошнім часам у нашым Інстытуце павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў узрасла колькасць слухачоў, якія жадаюць атрымаць другую, бібліятэчную, адукацыю. Сёлета такіх — 26 чалавек, што вучацца платна.

— Ці шмат выпускнікоў застаюцца ў сельскіх і райцэнтраўскіх бібліятэках?

— Увогуле, сёлета было звыш дзвюх заявак на кожнага выпускніка па бібліятэ-

чнаўстве і звыш трох — на музейшычка. А за апошнія тры гады 75% выпускнікоў факультэта сталі спецыялістамі менавіта рэгіянальных бібліятэк.

— Прынцып “Ці не занадта для вёскі мець спецыяліста з вышэйшай адукацыяй?” па-ранейшаму дзейсны?.. Мо ёсць пэўная рацыя, калі высокаадукаваныя бібліятэкары “асядаюць” збоўшага ў раённых цэнтрах, бо ў вёсках папросту не маюць “грунту” для кар’ернага росту?

— Не скажу, што агульная колькасць вясковых бібліятэчных работнікаў з вышэйшай адукацыяй такая ўжо і малая. Ды, як вядома, гэтыя невялічкія бібліятэкі,

хоць і маюць камп’ютэры, але паўнаватасным камплектаваннем кніжных фондаў, як і перспектывай свайго развіцця, пахваліцца цяпер не могуць. Таму пагаджаюся з вышэйсказаным.

— Дык няўжо ж сельскі бібліятэкар не можа ўзняцца па заробках да гарадскога? Хаця б за кошт аматарскіх бібліятэчных фарміраванняў, гурткавай дзейнасці, за кошт самых розных крэатыўных працяў, якія не могуць не стымулявацца матэрыяльна?

— Цалкам пагаджаюся з вамі, што нашы бібліятэкары ў параўнанні з імгэтнымі клубнікамі — не “ціхія”, не абмяжоўваюцца кнігавыдачай, знаходзяцца ў няспынным творчым пошуку, пашыраюць прастору пазабюджэтнай дзейнасці. І за гэта, натуральна, маюць грашовыя даплаты. Іх памер — прарагатыва рэгіянальных улад... Спрацоўвае, безумоўна, і стымул атрымання больш высокай прафесійнай катэгорыі. І тут без крэатыўнасці — немагчыма. Сучасная бібліятэка — шматфункцыянальны сацыяльны інстытут. Маю на ўвазе бібліятэчныя цэнтры прававой інфармацыі, краязнаўчыя, экалагічныя... Урэшце, бібліятэка — месца, дзе можна адпачыць, і тут прастора для творчасці — неабмежаваная.

Адкрытыя вакансіі і мужчынскае пытанне

— Заўжды бываюць, Мікалаі Аляксандравіч, пэўныя праблемы з размеркаваннем. Ці пазбегнуў іх ваш факультэт?

— На жаль, не. Не заўжды абгрунтавана размеркаванне мінчан у глыбінку. Як правіла, яны праз паўгода вяртаюцца ў сталіцу. Толькі з сёлета выпуск пераамерыкавалася і вярнулася ў Мінск каля 20 чалавек з 120. Мясцовыя ўлады не надаюць такім бібліятэкарам і музейшычкам належнай увагі. Вельмі рэдка прадастаўляюць жыллё, канкрэтыя сацыяльныя гарантыі. А здымаць кватэру за ўласны кошт немагчыма з-за малых заробкаў. Гараджане таксама не вельмі прыстасаваны да ўмоў вясковага жыцця. Ды і ў Мінску шмат працоўных месцаў у бібліятэках розных сістэм і ведамстваў.

— У чым жа выйсьце?

— У размеркаванні па месцы жыхарства, альбо па згодзе і дамове з выпускніком. Вырашэнне праблемы — і ў павелічэнні колькасці мэтавікаў.

— Тым не менш, наколькі я ведаю, недабраў на факультэце ніколі не было. Цікава, а колькі хлопцаў атрымліваюць сёння прафесію бібліятэкара і музейшычка?

— З 800 студэнтаў — 80 хлопцаў, у асноўным — на спецыялізацыях “аўтаматызаваных бібліятэчных інфармацыйных сістэм” і “музеязнаўства”. Прафесіі становяцца ўсё больш камп’ютэрывазанымі, і гэта выклікае цікавасць у маладых людзей.

Гутарыў Віктар ВАСІЛЕВІЧ

Тураўская восень

26 кастрычніка ў Магілёве распачнецца кінатэатральны фестываль беларускаму рэжысёру і сцэнарысту, народнаму артысту Беларусі і СССР, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі СССР і Дзяржаўнай прэміі Беларусі, магіляўчаніну Віктару Тураву. Кінапраграма носіць назву “Тураўская восень”.

“Магілёўскі кінавідэапракат” ладзіць кінатэатральны фестываль, пачынаючы з 2001 года. І сёлета восень не стала выключэннем: цягам тыдня ў кінатэатрах Магілёва “Радзіма” і “Ветразь” прадэманструюць слынныя стужкі майстра, у мерапрыемствах прымуць удзел калегі рэжысёра. Сваю згоду выступіць на кінапаказах ужо далі намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і навукова-тэхнічным прагрэсе, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Святлана Сухавей, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Юры Цвяткоў.

— Віктар Цімафеевіч Тураў — гэта знакавая для нас, магіляўчан, постаць, — адзначыла начальнік аддзела рэпертуарнага планавання “Магілёўскага кінавідэапракату” Людміла Белавусова. — З яго імем звязаны найбольш яркаватыя, непаўторныя старонкі нашай нацыянальнай культуры: ягоныя карціны “Я родам з дзяцінства”, “Вайна пад стрэхамі”, “Людзі на балоце”, “Подых навалыніцы”, “Шляхціч Завальня” — гэты залаты фонд беларускага кіно. Нагадаю і пра рэжысёрскі дэбют майстра: стужку “Праз могілкі”, якая ў 1994 годзе была ўнесена UNESCO ў Спіс ста лепшых фільмаў аб Другой сусветнай вайне. Кіно Турава — гэта тое мастацтва, якое да гэтай пары цікавае глядачам як старэйшага, так і сучаснага пакалення. І мы лічым сваім абавязкам яшчэ і яшчэ раз гаварыць аб творчасці майстра.

Стартуе “Тураўская восень” вядомай стужкай кінакласіка “Я родам з дзяцінства”, да якой рэжысёр ставіўся вельмі пяшчотна і якую ў тым самым, апошнім для яго, 1996 годзе ён асабіста выбраў для паказу на сваім творчым вечары.

Д.А.

І з вераю...

22 і 23 кастрычніка на сцэне Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра адбылася прэм’ера драматычнай балады “...І Вера” вядомага рамана Васіля Быкава “Кар’ер”. Аўтарам інсцэніроўкі і рэжысёрам спектакля з’яўляецца Віктар Куржаляў.

Не сакрэт, што надаць сцэнічнае жыццё празаічнаму твору — задача, складаная для любога рэжысёра. І ўдвая няпростай яна становіцца тады, калі аўтар — такі класік, як Васіль Быкаў, — фігура сусветнай велічыні.

Пастаноўка магіляўчан — не проста даніна памяці тым, хто вызваліў нашу краіну ад страшэннай навалы фашызму, але і размова з глядачамі, у першую чаргу — з маладым пакаленнем беларусаў, пра тое, што сапраўдна чалавечыя каштоўнасці і душэўная чысціня маюць значэнне не толькі на вайне. Яны — вышэй за ўсё, бо толькі дзякуючы ім працягваецца жыццё на гэтай планеце, а ў нас жыве вера ў Чалавека, сцвярджае рэжысёр спектакля.

У новай рабоце Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, поруч з маладымі актёрамі, заняты і такія мэтры сцэны, як заслужаны артыст Расіі Аляксандр Палкін і заслужаная артыстка Беларусі Зоя Бурцава.

Па-за "чыстым жанрам"

У гэтым годзе вядомаму жывапісцу, заслужанаму дзеячу мастацтваў Дзмітрыю Алейніку споўнілася б восемдзесят... "Песня Палесся" — менавіта так называецца памятная выстаўка твораў Д.І. Алейніка, якая працуе ў палацы Румянцавых і Паскевічаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. У экспазіцыі — 40 пейзажаў, створаных жывапісцам у 60-я — 80-я гады ХХ стагоддзя. Большую частку калекцыі прадставіла сям'я мастака.

Далачыні Дзмітрыя Алейніка

Д.Алейнік. "Далачыні".

Як пранікнёны паэт-лірык пейзажа, пясняр Гомельшчыны, Д.Алейнік уваходзіў у лік лепшых жывапісцаў краіны. Пасля сканчэння ў 1954 годзе Мінскага мастацкага вучылішча Дзмітрый паступіў у Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут, дзе яго настаўнікам быў Віталь Цвірка. Алейнік да канца свайго жыцця з удзячнасцю ўспамінаў педагога, які "без усякага націску на індывідуальнасць прывіў сваім вучням жы-

палатне "Вясна. Порт" (сярэдзіна 1960-х). Гэта быў своеасаблівы апафеоз радасці быцця, якое мастак пабачыў і замацаваў з рэальнай прадметнасцю свету. Потым было багата чужоўных твораў, што свецяцца ў ягонай спадчыне як каштоўныя россыпы.

"Касавіца". У "Стагах", напрыклад, мастак ужо выходзіць за межы ўласна "чыстага" жанру ў галіне фігуратыўнай карціны, дзе яркая колеравая гама — нібы гімн працоўным здзяйсненням людзей беларускай вёскі.

Дзмітрый Алейнік зрабіў вельмі шмат у галіне лірычнага жанру, пейзажа. Ён звяртаўся да сферы інтымнага свету пачуццяў, якія звязаны з прыродай у яе паўсядзённай плыні. І не толькі пераадолеў паверхневы погляд на рэчы, але выявіў духоўную сутнасць звыклых з'яў, абвострыў тыя чужоўныя моманты жыцця зямлі, што мы часта проста не заўважаем.

Дзмітрый казаў, што пачынаў працаваць над тым ці іншым матывам толькі тады, калі той выклікаў у яго не "рэчавыя", а паэтычныя асацыяцыі. І ў гэтай неадзначанасці — непаўторнасць лепшых палотнаў пейзажыста. Мастацтва Д.Алейніка — індывідуальнае, і таму наўрад ці патрэбна шукаць для яго прамыя аналогіі. Але калі раскрываць прычыны, што ляжаць у аснове, падыход мастака да жанру пейзажа, дык можна ўплэнуна свярдаць: творчасць Д.Алейніка ляжыць у рэчышчы тых традыцый, якімі кіраваліся нашы класікі В.Бялыніцкі-Біруля, В.Цвірка, І.Карасёў, І.Дмухайла, К.Касмачоў. Таксама сёння бліскуча працуюць землякі Д.Алейніка — пейзажысты М.Казакевіч і Р.Ландарскі.

Такім нам бачыцца мастацтва Дзмітрыя Іванавіча. Мастацтва, поўнае чысціні і жыццярадаснасці. Мастацтва, што адлюстроўвае цэласныя, па-юнацку светлыя, адносіны да Радзімы, да прыроды, да людзей.

Б.К.

Д.Алейнік. "Разліў на Прыпяці".

вапісную культуру, разуменне колеру, любоў да работы з натурай".

Я добра ведаў Дзмітрыя Іванавіча, шмат разоў сустракаўся з ім, асабліва — у 1980-я гады, час росквіту яго таленту. Ён мне многа расказваў і пра сваіх настаўнікаў (гэта і Уладзімір Сухаверхаў, і Валянцін Волкаў), але менавіта Цвірка стаў той пуцяводнай зоркай, якая асвятляла яму шлях цягам усяго доўгага творчага жыцця.

Асабіста для мяне Дзмітрый адкрыўся як таленавіты пейзажыст у

Прырода для мастака — быццам тая музыка, якая дорыць яму натхненне для працы. На ягоных карцінах "пяць" гаі і блакітныя азёры Браслаўшчыны, бары над ракой Убарць і лясныя паляны Мядзельшчыны, дзе фарбы нагадваюць казачныя жменькі перліны: яны зіхацяць яркавай вясёлкай і пераліваюцца ціхім ззяннем.

Задзешуная меладычная песня пра Радзіму натхнёна гучыць у палотнах "Лясное возера", "Белыя коні", "Дзявочы гай", "Вясенні матыў", "Восень у лесе", "Бярозкі",

З 16 кастрычніка ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь экспануецца выстаўка скульптуры Андрэя Вераб'ёва пад назвай "Паміж Небам і Зямлёй".

Творы А.Вераб'ёва заўсёды прысвечаны чалавеку, сучасніку, эмацыянальна тонкаму і нават крохкаму, не любімаму дзіцяці эры ўсеагульнага прагматызму, які нязменна востра адчувае імгненнасць сваёй прысутнасці на зямлі. Верагодна, менавіта з гэтай прычыны мастак так надрыўна шукае паразумення, пачуццёвасці, любоўнага яднання ці хаця б іх ілюзіі, які марыць пра сусветную гармонію, увасобленую ў ягоным утрапёным "Я".

Таму не выпадкова яго творчасць так выразна падзяляецца на дзве асноў-

"Пацалунак" паміж Небам і Зямлёй

ныя лініі: гэта пранізіліва-экспрэсіўная аўтапартрэтная серыя ды блізкая ёй па сэнсе тэма Маскі і кранальна-даверлівага паводле сваёй адкрытасці галерэя любоўна-эратычных работ.

У шэрагу аўтапартрэтаў вобраз мастака распадаецца на мноства разнастайных абліччаў, станаў і настрояў. І кожны з іх — гэта найперш сам творца, якім ён быў або як адчуваў сябе ў нейкі пэўны дзень ці час ("Аўтапартрэт з прыкметамі старэння", "Настрой у дзень саракагоддзя"). Разам з тым, усе работы згаданага кола — штосьці значна большае і сур'ез-

нае, чым проста рэалізаваная ў матэрыяле, натуральная для любога чалавека, цікавасць да самога сябе; мэта мастака відавочна знаходзіцца па-за яго асобай. Хутчэй, можна казаць пра імкненне пільнага вывучэння на прыкладзе мадэлі самай падатлівай і паслухмянай — сябе — феномена чалавека ў цэлым. Адсюль — уласцівы і аўтапартрэтам, і маскам амаль што рыту-

Гэтымі днямі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі завяршае сваю працу Першы Міжнародны фестываль лічбавага мастацтва "Terra Nova". Дзэсяткі твораў лічбавага жывапісу і фатаграфіі, камп'ютэрнай графікі і відэа-арту, анімацыйных фільмаў і кароткіх метраў, рэкламных ролікаў і музычных кліпаў былі прадстаўлены гледачу менш чым за два тыдні. Актыўная цікавасць да фестывалю з боку маладых мастакоў і проста аматараў мастацтва дае магчымасць арганізатарам ужо сёння думаць пра працяг мастацкага фэсту ў наступным годзе.

"Лічба" пакуль... не "вылупілася"

Чаму лічбавае мастацтва так цікавіць нашых сучаснікаў? Як заўважыць мяжу паміж сапраўдным мастацтвам і дылетанцтвам, схаваным за удалым камп'ютэрным эфектам? Гэтымі і многімі іншымі пытаннямі задаліся ўдзельнікі выніковага мерапрыемства фестывалю — "круглага стала".

Адзначу, дарэчы, што сапраўднай дыскусіі, якую звычайна прадугледжвае такая форма вядзення дыялога, не адбылося — размова атрымала, хутчэй, пазнаваўчы характар. Лічбавыя тэхналогіі, хаця і запаўняюць амаль усё наша

сёна "тэхналагічнае" мастацтва ўваходзіць у паўсядзённае жыццё, чым часцей мастацтвазнаўцы сутыкаюцца з ім у прафесійнай дзейнасці, тым больш і больш іх з'яўляецца. Як знайсці мяжу паміж уласна мастацтвам і мас-артам? Якое месца ў такім выпадку займае аўтар, часта — калектыўны? Як мастаку знайсці ўнутраны кампраміс паміж творчай і тэхнікам? Ды і, нарэшце, станючая гэта з'ява на сучасным этапе развіцця творчасці ці, наадварот, адмоўная?

Дызайнер, выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Аляксандр Шчэпетаў лічыць, што камп'ютэрныя тэхналогіі павінны быць толькі сродкам для выканання задумкі, але законаў кампазіцыі і колеру, як і іншых мастацкіх пастулатаў, ніхто адмяняць не збіраецца. "Таму перш за ўсё нашы студэнты вучацца разумець і ствараць традыцыйнае мастацтва. І толькі калі гэты этап засвоены, можна прымяняць тэхнічныя ўменні", — лічыць дызайнер.

В.Фядотка. "Рамантычны партрэт на фоне тоўчаных смарагдаў і гранатавага пылу".

А.Зубоф. "Puzzleland".

жыццё, як праява мастацтва для нас паранейшаму застаюцца чыстай старонкай.

"На жаль, пакуль мы ставімся да лічбавага мастацтва як да нечага, што яшчэ толькі нараджаецца, як да чагосьці яшчэ не "вылупленага", — кажа куратар фестывалю Фёдар Ястраб. — Але ж трэба ўлічваць імклівае развіцця тэхналогій. Ужо сёння можна казаць пра пэўную гісторыю лічбавага мастацтва, у тым ліку і ў Беларусі".

Разам з пытаннямі развіцця лічбавага мастацтва ў нашай краіне ўзнімаліся і больш агульныя. А іх сапраўды шмат. Ды і, здаецца, чым больш інтэн-

Зразумела, даць дакладныя адказы на ўсе пастаўленыя пытанні немагчыма. Але цікавыя, глыбокія думкі наконт лічбавай плыні мастацтва, якімі дзяліліся ўдзельнікі размовы, па меркаванні Фёдара Ястраба, павінны стаць асновай тэрэтычных ведаў, якіх па-сапраўднаму не хапае такому звычайнаму, нават паўсядзённаму, і ўсё ж такі новаму для нас віду мастацтва. Таму напрыканцы сустрэчы куратар выказаў прапанову: пад час працягу фестывалю ў наступным годзе зрабіць акцэнт не толькі на прэзентацыі практычных твораў, але і на такога кшталту сустрэчах, размовах, магчыма, нават лекцыях.

Дар'я ДАНИЛЕВІЧ

юцца адна ў другой, яны магчымыя толькі ў суіснаванні і ў ім жа трансфармуюцца ў аб'екты новыя і самадзатковыя ("Пацалунак", "Удваіх"). Гэтыя творы поўныя той адначасова трапяткой і радаснай атмасферы, таго гарманічнага спакою і паўнаты жыцця, якія нярэдка адсутнічаюць у аўтапартрэтах. Разнастайнасць у Вераб'ёва тут — у свабодзе імправізацыі, у бясконцых варыянтах адной і той жа тэмы, якая, занатоўваючы толькі кароткае імгненне хуткаплыннага рэчаіснасці, распавядае пра сэнс жыцця і, адначасова, — пра намаганні забыцца на яго.

Ірына СКВАРЦОВА,
кандыдат
мастацтвазнаўства
На здымку: А.Вераб'ёў.
"Паміж Небам і Зямлёй".

Балет на "батык-самалёце"

Адным з самых адметных вечароў на пачатку "Беларускай музычнай восені" стаўся канцэрт фартэп'янага дуэта Сіван Сільвер і Гіля Гарбурга. Яго па праве можна было назваць сумесным праектам: славетная ізраільская сямейная пара (абое — лаўрэаты міжнародных конкурсаў, выкладаюць у Германіі і гастралюць па ўсім свеце) да выступлення ў сталічнай філармоніі запрасіла "ў кампанію" нашых віяланчэлістаў Аляксея Афанасьева, Дзяніса Склерава і валтарніста Ігара Галінскага.

Музыка Шумана выконвалася пералічаным інструментальным квінтэтам. А творы Мендэльсона, Раверля і, на біс, уласныя, гучалі быццам tet-a-tet. Асалодай было ўжо назіраць за іграй піяністаў. Не толькі за прыгожымі маладымі тварамі і зграбнымі станамі больш стрыманага Гіля і імпульсуйнай Сіван, але і за папраўдзе балетнай пластыкай іх рук. Тыя то ўзляталі ў

гранд-батмане, то спляталіся ў паддэ, то луналі, бы пры рапідных, запаволеньях, здымках, то мільгацелі матылькамі.

Балетнай здавалася і сама манера ігры на інструменце. Госці не "дзяўблі" клав'ятуру, каб скалавуць раяль да самых нетраў, — гукі нібы самі зляталі з кончыкаў пальцаў, ды і клав'ішы літаральна імкнуліся ўзляцець следам за рука-

мі. Можа, менавіта ў гэтым хавалася таямніца неверагодна лёгкага (не блытаць з палегчаным), палётнага гуку?

Нават ад магутных кульмінацый патыхала не халоднай веліччу мармуру, а цэлым дыханнем утульнага каміна, на які глядзіш у абдымках плёда. Імклівыя ж пасажы, што звычайна "ўколваюць" малайкай, мякка зляталі шаўковай хустачкай — не павольна, а менавіта лёгка, натуральна, амаль незаўважна.

Заплюшчыўшы вочы, немагчыма было адрозніць, дзе іграе адзін выканаўца, дзе другі, а дзе яны — разам: то на двух раялях, то на адным у чатыры рукі. Утваралася непадзельнае празрыста-карункавае палатно, што ўзнімалася ў паветра

Балет

не дываном-самалётам (дыван надта тоўсты) і нават не габеленам (той надта цяжкі), а гэткамі батыкам.

Напярэдадні ж у Акадэміі музыкі адбыўся сапраўдны дзень ізраільска-беларускага сяброўства. Госці правялі зацікаўленую размову з прафесурай і студэнтамі, творчая сустрэча перайшла ў лекцыю пра музычную культуру Ізраіля, прачытаную знакамітым музычна-тэатральным крытыкам Ёсі Таворам. Ён падарыў БДАМ некалькі аўдыё- і відэадыскаў з опернымі і сімфанічнымі запісамі. А ў наступныя дні выступіў з лекцыямі ў іншых навучальных установах, знайшоўшы для кожнай аўдыторыі адпаведную тэму.

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Усеабдымныя "Дыялогі..."

Учора ў Мінску завяршыўся II Міжнародны фестываль акадэмічнай музыкі "Дыялогі: маладыя кампазітары і выканаўцы". У ім прынялі ўдзел музычныя калектывы і салісты з Азербайджана, Беларусі, Германіі, Польшчы, Расіі, Славакіі, Украіны.

Акрамя канцэртаў сучаснай музыкі, адбыліся творчыя сустрэчы з музыкантамі і кампазітарамі. Годнае месца на фестывалі занялі найноўшыя беларускія творы. Прагучалі не толькі разнастайныя камерныя опусы, у тым ліку створаныя студэнтамі нашай Акадэміі музыкі, але і буйныя партытуры. Іх выканаў сімфанічны аркестр Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь, якім у той вечар дырыжыраваў Аляксандр Сасноўскі.

Першы такі фестываль прайшоў у 2007 годзе. І шмат у чым аднавіў перапыненую традыцыю Міжнародных фестываляў сучаснай камернай музыкі, якія ў 90-я гады ладзіліся Асацыяцыяй сучаснай музыкі пры Беларускам саюзе кампазітараў. Ужо тады стала зразумела актуальнасць падобных сустрэч, накіраваных не толькі на развіццё на-

цыянальнага мастацтва, але і на замацаванне іміджа Беларусі як краіны з высокім узроўнем найноўшых кампазітарскіх тэхналогій і акадэмічнага музычнага выканальніцтва.

— Фестываль невыпадкова называецца "Дыялогі", — расказаў адзін з яго ініцыятараў, малады беларускі кампазітар Канстанцін Яськоў. — Гэтае слова трактуецца шматгранна. Маюцца на ўвазе не толькі камунікатыўныя, размоўныя дыялогі, але і ўласна музычныя: кампазітараў паміж сабой, з выканаўцамі і слухачамі. У гэтай шматмернай музычнай прасторы ўзнікае і дыялог культур, і сутыкненне музычных стыляў. Мы

не абмяжоўваем удзельнікаў у выбары кірункаў акадэмічнай музыкі, таму атрымліваецца даволі размаітая карціна сучаснага развіцця мастацтва. Думаю, надалей далучым таксама джаз, электраакустычныя праекты. Да таго ж, нашы дыялогі накіраваны на музычныя "перамовы" паміж рознымі нацыянальнымі школамі, і гэта таксама вельмі важна, бо не толькі замацоўвае сувязі паміж імі, але і яшчэ больш ярка выяўляе асаблівасці кожнай з іх.

Сапраўды, многія заўважылі, наколькі адрозніваліся, да прыкладу, канцэрты салістаў ансамбля "Nostrī temporis" з Украіны і ансамбля сучаснай музыкі "Horsinn" з Германіі: у адным так і буяла славянская эмацыйнасць, у другім — нават для недасведчаных становіўся відавочным прыярытэт канструктыўных ідэй. Іншымі словамі, у адных творах нават роўную, закатаную ў асфальт "дарогу" прабівала "непрадугледжаная" "травя", у другім — жывыя зялёныя "газончыкі" былі падстрыжаны так бездакорна, што нагадвалі камп'ютэрную анімацыю.

Дзякуючы таму, што ўваход на ўсе канцэрты быў вольным, публіка збіралася самая дэмакратычная: ад дзяцей да пенсіянераў. І гэта надавала фестывалю яшчэ адзін "дыялагічны" аспект: зацікаўленыя абмеркаванні адбываліся не толькі паміж прафесіяналамі і аматарамі, але і людзьмі розных пакаленняў.

На здымку: пад час творчай сустрэчы ў Беларускам саюзе кампазітараў.

Майстар-класы па акордабудаванні

Што ні кажыце, а восень заўсёды багатая на музычныя падзеі. Тут табе і канцэрты, і міжнародныя фестывалі з адпаведнымі восеньскімі назвамі ды залатымі імёнамі. А яшчэ — Рэспубліканскі конкурс маладых эстрадных выканаўцаў "Белазавскі акорд" у Жодзіне, традыцыйна прымеркаваны да Дня машынабудаўніка: удзельнікам — прызы, а жодзіндам — дадатковае святочнае відэаішча. Бо, акрамя двухдзённага панавання на сцэне Палаца культуры "БелАЗа", песенны турнір выліваецца на плошчу, дзе выступаюць пераможцы. І хаця майстар-класы на гэтым спаборніцтве не прадугледжаны, конкурс даўно ўяўляе з сябе своеасаблівы майстар-клас — ужо па самой сваёй арганізацыі.

Як цалкам звыклія рэчы ўспрымаюцца на ім і відэапрэзентацыі ўдзельнікаў, і штораз новае тэатралізаванае лёсаванне, і кампакт-дыскі з запісамі конкурсных выступленняў, якія з'яўляюцца ўжо на наступны дзень, акурат да цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў, і зорныя вядучыя (сёлета імі былі ўладальніца "Срэбранага грамафона" Мілана і Дзядзька Ваня, адзначаны Прызам Алы Пугачовай на леташняй "Новай хвалі" ў Юрмале), і конкурсны гімн, калісьці замоўлены бацьку і сыну Карызнам.

Да ўзроўню сапраўднага "майстар-класа" "дарос" і сам конкурс. За 8 гадоў праз яго прайшлі 257 маладых спевакоў з 55-ці населеных пунктаў нашай краіны. Сёлета ж удзельнікі былі настолькі моцнымі, што запланаванай колькасці прызоў не хапіла, каб адзначыць усіх, хто набраў вялікую колькасць балаў. Тым больш, разам спаборнічалі не толькі салісты, але і вакальныя ансамблі, якія, вядома, трэба было падтрымаць. Таму, на жаль, без узнагарод засталіся добра падрыхтаваныя выхаванцы Мінскага каледжа мастацтваў: Яўген Доліч з Чэрвеня, які надзвычай тонка, крапальна перадаў глыбіню і прыгажосць песні "Мама" Валерыя Галаўко, і Аляксандр Саванец са Слоніма з моцным, яркім тэнарам.

Скажаце, трэба прызоў паболей ды патанней? Не, тут "БелАЗ", што называецца, "трымае марку". Сучасным узнагародам пазайздросціў нават старшыня журы Анатоль Ярмоленка, заўважыўшы са сцэны: "Мы ў свой час атрымлівалі хіба папярковыя дыпломы..."

Ні ў кога не выклікалі сумневу імёны "абсалютных", можна сказаць, пераможцаў, што здараецца нячаста. Дуэт Аляксандры Захарык і Яўгена Герасімовіча (Мінск) заваяваў не толькі Гран-пры, але і Прыз глядацкіх сімптаты. Лепшай песняй конкурсу была названа іх кампазіцыя "У гэтым горадзе", напісаная па просьбе выканаўцаў Віктарам Рудэнкам. Дуэт уразіў амаль недасягальным пачуццём партнёрства, нетрывіяльнасцю і самаго рэпертуару, і манеры яго выканання: нязмушанай, з блюзава-джазавымі адценнямі ды бездакорным густам, вельмі сцэнічнай, нават крыху тэатралізаванай.

Узрадаваў і далейшы творчы рост удзельнікаў ансамбля. Калісьці на гэтым конкурсе А.Захарык атрымала Першую прэмію як салістка, цяпер прыехала — у складзе дуэта. А разам з Я.Герасімовічам яны ўдзельнічаюць у групе "Вецер у галаве", вядомай па "Еўрафэсце", дзе атрымалі дыплом фіналістаў.

Але ж які "майстар-клас" атрымалі іншыя ансамблі, назіраючы "зорныя" выступленні мінчан! Вакальнае трыо "Арамагія" з расійскіх Новасакольнікаў падзяліла Трэцюю прэмію з Аляксандрай Стацкевіч з Гродна, якая ўразіла песняй Чэслава Нэмэна. Наваполацкая група "Рэальны час" атрымала прыз "За любоў да роднай песні". Выступленне Мікіты Касцюкевіча з Барысава (Першая прэмія) скарыла шчырасцю, усмешлівацю, дзвячю падтанцоўкай. На другое ж месца выйшла віцябчанка Настасся Валадкевіч з папраўдзе баладным выкананнем песні "А ў полі вярба" ў апрацоўцы Ігара Паліводы. Яе зямлячка Ганна Кірылава была адзначана спецыяльным прызам — гэтак жа, як і Алена Вярвіч (Магілёў), Сяргей Балаболаў (Барысаў).

На здымку: дуэт Аляксандры Захарык і Яўгена Герасімовіча (Гран-пры).

Нягледзячы на тое, што Міжнародны тэатральны фестываль “Панарама” праходзіць у беларускай сталіцы чацвёрты раз, пакуль нельга сказаць, што ён сфарміраваў сваё пэўнае мастацкае аблічча. Адзіным творчым праектам, які існуе ў праграме гэтага фестывалю ад самага яго нараджэння і кожны раз прыцягвае пільную ўвагу тэатральнай грамадскасці, з’яўляецца Тэатр On-line, у якім на суд глядачоў прапануецца адразу некалькі міні-прэм’ер, створаных “у рэжыме рэальнага часу” (чытай: на працягу фестывалю) маладымі рэжысёрамі і драматургамі. Сёлетні On-line падоўжыў інтрыгу — і не толькі з прычыны таго, што стала існуючай ў беларускай сталіцы “тэатральная альтэрнатыва” ў выглядзе камерцыйных праектаў улілася ў агульную беларускую праграму, але і таму, што гэтым разам у рэалізацыі праекта былі задзейнічаны выключна беларускія маладыя творцы.

Чым жа так вабіць фестывальны On-line тэатралаў “са стажам”? Найперш — верай у тое, што маладое пакаленне ў пошуках “новых форм” прапануе нам, глядачам, сапраўды свежыя, альтэрнатывы ідэі, смелыя і, можа, нават крыху хуліганскія, адпаведна свайму маладому ўзросту і адсутнасці важнага “тэатральнага багажу” за плячыма. А яшчэ — магчымасцю на фоне гэтай легалізаванай тэатральнай “уседазволенасці” прыгледзецца сабе тых драматургаў ці рэжысёраў, якіх у далейшым можна запрасіць у тэатр ужо на больш сур’ёзную, поўнамаштабную працу.

На жаль, сёлетні On-line літаральна “прыдушыў” маладых творцаў адчуваннем важнасці і вялікай адказнасці за ўласныя сцэнічныя выказванні, нібыта ад іх патрабавалі “абараняць гонар” усяго свайго творчага пакалення. І падвох аказаўся зусім не ў тым, што заданая тэма “Хто я?” аказалася надзвычай філасафічна-распльўчатай, з-за чаго прапанаваць драматургічна ўцяма-

ня за малюкі на яе змаглі толькі некаторыя з аўтараў. Галоўны сакрэт выявіўся ў сферы прафесійных навыкаў: аказалася, што атрымліваючы “ў рукі” персанажаў у зададзенай сцэнічнай сітуацыі, якіх прыдумалі і падкінулі драматургі, маладыя рэжысёры папросту... не ведалі, што з гэтымі героямі рабіць, як “расправіцца” з сітуацыяй і вывесці сцэнічную дзею да лагічнага, заканамернага для дадзенай гісторыі, фіналу. У выніку 20-хвілінны фармат сцэнічных паказаў удалося вытрымаць хіба што двум рэжысёрам: Васілю Дранько-Майсюку з “Гусяром” Ігара Скрыпкі ды Багдану Арлоўскаму з “Сакратам.09” Алены Баландзіной. Астатнім жа для ўласнага выказвання патрабавалася амаль удвая больш часу, так што сем “міні-работ” расцягнуліся аж на... чатыры гадзіны сцэнічнага часу.

Акрамя таго, аказалася, што літаральна ўсе без выключэння маладыя рэжысёры, нягледзячы на свой узрост, ужо “хранічна” абцяжараны грузам

На лініі... агню?

...І без “драйву сцэнічнай свабоды”

тэатральных прыёмаў і штампаў, што надзвычай актыўна эксплуатауюцца ў сучасным беларускім тэатры. І гэтае старанне паказаць уласнае ўменне быць такімі, як “сапраўдныя рэжысёры”, сыграла з імі злы жарт: яны заграблі ў выяўленчай архаіцы, так і не здолеўшы нават пакаштаваць, адчуць той “драйв сцэнічнай свабоды”, дзеля чаго ў свой час і задумваўся On-line.

Аднак нават у гэтых “цернях” прабліснула работа, якая дала падставы для размоў пра тое, што пошукі сучаснага тэатральнага мыслення ў нашай прасторы ўсё ж не бессэнсоўныя: “Дажыць да прэм’еры” Мікалая Рудкоўскага ў рэжысуры Паўла Харланчука-Южакова. Драматург не першы раз бярэ ўдзел у Тэатры On-line, і многія да гэтага часу ўзгадваюць яго “Інфляцыю пачуццяў” на мінулай

“Панараме”, створаную разам з рэжысёрам Ігарам Пятровым і актрысай Купалаўскага Зінаідай Зубковай. Цяпер жа ён прапанаваў паразважаць на такую актуальную тэму, як сучаснае асэнсаванне ў тэатры тэмы Вялікай Айчыннай вайны. Што і казаць, пытанне для сучаснага мастацтва — гіперактуальнае, і не толькі ў сувязі з набліжэннем такой знамянальнай даты, як 65-годдзе Вялікай Перамогі, але і таму, што беларускі тэатр, звяртаючыся да гэтай тэмы, патрабуе якасна новай мовы, “адаптаванай” спецыяльна для сучаснага глядача. Дык як жа сёння ў тэатры захаваць такую дарагую і надзвычай важную для мастацтва праўду перажыванняў і не скаціцца пры гэтым у “ізімы”? Як у кароткім кавалку сцэнічнага часу адчуць і пра-

жыць тое, што адчувалі і перажывалі ў часы ваеннага ліхалецця нашы продкі, але застацца пры гэтым сучасным чалавекам? Пра гэта з жывым гумарам, пэўнай іроніяй у адносінах да “кухні” акцёрскай прафесіі, але, адначасова, глыбока і шчыра прапанаваў задумацца нам драматург разам з рэжысёрам. І галоўным пафасам паказу сталася тое, што нам не прапанавалі гатовага “рэцэпту”. Пацвярджаючы, што ў творчасці, як і ў жыцці, нельга “вынайці” адну-адзіную “схему-мадэль”, аддае служэнне і прытрымліванне якой можа пазбавіць ад неабходнасці кожны раз пагружацца ў глыбіні творчага працэсу, пачынаючы кожны раз “з нуля”, з чыстага ліста, і перш-наперш уключаць у работу... уласную душу.

На здымку: сцэна са спектакля “Дажыць да прэм’еры”.

Магутным кантрапунктам Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Панарама” стаўся пачатак міжнароднай праграмы. Яе адкрылі спектаклі “Чаму чаму” ў рэжысуры Пітэра Брука тэатра “Шаўшпільхаус” са Швейцарыі і “Соня” ў пастаноўцы Алвіса Херманіса “Новага рыжскага тэатра” з Латвіі, якія сталіся сапраўдным тэатральным гурманствам для многіх глядачоў. Аднак у шэрагах тых, хто набыў білеты на гэтыя пастаноўкі, нямала аказалася і тых, хто са здзіўленнем і пэўным непаразуменнем паставіўся да гэтых работ: прад’яўляючы да Брука прэтэнзіі ў адсутнасці сюжэтнай лініі і яркай відовішчасці, а да Херманіса — у ігры на акцёрскім “крыўляні”. Між тым, абедзве пастаноўкі, прадстаўленыя ў афішы “Панарамы”, уяўляюць з сябе лепшыя ўзоры тых перспектывных накірункаў, па якіх сёння рухаецца сусветнае тэатральнае мастацтва.

Не будзем спяшацца абвінавачваць сталічных глядачоў у іх недасведчанасці — як вядома, “спажывец заўсёды мае рацыю”. Іншая справа, што тэатральнае мастацтва нельга параўноўваць з каўбасой, дзе густ пакупніка з’яўляецца галоўным крытэрыем для выбару таго ці іншага “прадукту”. Што і казаць, наш глядач у асноўнай сваёй масе ведае толькі адзін тып тэатральнага мастацтва: заснаваны на рэжысёрскім і акцёрскім “расфарбоўванні” сюжэтнай лініі твора, пакліканай ператварыць спектакль у прыгожую сцэнічную “цукерачку”, якую з задавальненнем захочацца праглынуць, і не аднойчы. Таму іншы тып тэатральнасці, прапанаваны гэтымі майстрамі рэжысуры, і выклікаў пэўны непаразуменні.

Размаўляць катэгарычна забараняецца!

Монаспектакль “Чаму чаму” ў выкананні Мары-Элен Эцэн можна было б назваць лекцыяй аб прыродзе тэатральнасці, калі вуснамі актрысы агучваюцца асноўныя пастулаты, да якіх на працягу сваёй дзейнасці прыйшоў Пітэр Брук, і, у прыватнасці, той, што сцвярджае: у сапраўдным тэатры “размаўляць катэгарычна забараняецца”. Іншымі словамі, Брук настойвае: прырода тэатра адрозная ад літаратуры, а значыць, тыя, хто жадае “паглядзець” на сцэне літаратурны твор, мусяць шукаць сабе забавы ў іншым месцы. Бо тэатр — гэта прастора, якая з нічога, з пустэчы, нараджае энергію, што рухаюцца, матэрыялізуецца ў самыя загадкавыя і нечаканыя рэчы. І акурат гэтую матэрыялізацыю ў самых розных яе праявах мы назіраем у

Пераадоленне “нязручнага” свету

Тэатральнасць па Бруку і Херманісу

спектаклі: калі актрыса абсалютна арганічна існуе на сцэне “ад імя” свайго рэжысёра, сціраючы палавыя прыкметы сваёй прафесіі і ператвараючыся ў несамавітага шэкспіраўскага духа Пэка, які, лётаючы над усімі і ўсімі, творыць сваё нематэрыяльнае чарадзейства.

А яшчэ пад час спектакля ўзгадаліся “гутаркі на балконе з Кантам” з булгакаўскага “Майстра і Маргарыты”: праз усю сцэнічную дзею праходзіў своеасаблівы ідэйны дыялог Брука з Шэкспірам, захапленне якім сам рэжысёр ніколі не хаваў. Акурат да шэкспіраўскага разумення прыроды тэатральнасці ён адсылае нас, калі на сцэну выкопчаюцца крэсла і рамка (якія з’яўляюцца практычна адзінымі элементамі сцэнаграфіі), дэманструючы нам: у тэатры важнае не візуальнае, матэрыяльнае, яго насычэнне, а тое, што называецца “жыццём чалавечага духу”. Усё ж астатняе становіцца не важным, як не важ-

ным аказваецца пол мядзведзя, якога павінна спалохацца актрыса. “Уваход — чаканне — выхад” — вось тая базавая формула тэатра, якую Брук вызначае ў якасці “шкілету”, усё астатняе — акалічнасці, што нарошчаюцца на гэты каркас, утвараючы больш ці менш таленавітае відовішча.

Каму старызна, а каму — антыкварыят

А вось акцёры “Новага рыжскага тэатра”, якія прывезлі на “Панараму” “Соню” Тацяны Талстой, наадварот, прапануюць разам з імі заглыбіцца ў пошукі тэатральнасці абсалютна побытавых рэчаў і з’яў. Свой спектакль Алвіс Херманіс будзе на супрацьпастаўленні свету бесцырымонных сучасных людзей, якія з манерамі комікавых злодзеяў разбураюць усё навокал сябе. У тым ліку — і маленькі ўтульны свет кватэркі “дурніцы Соні”, асветлены яе шчырымі, хоць і смешнымі ў сваёй нягеласці, пачуццямі. Яны, гэтыя два клоуны, літаральна ўрываюцца ў свет маленькай піцёрскай кватэркі, “населенай” старым прайгравальнікам кружэлак, простымі прадметамі мэблі, швейнай машынкай, рука-

мыйнікам... Але абсмейваючы яго, а заадно — і саму Соню, знарочыста падаючы яе як гэтка ж “прадмет” інтэр’ера, яны, згодна з рэжысёрскай задумай, узнікаюць кранальны ў сваёй рэтра-наіўнасці побыт да ўзроўню... жывога персанажа. І гэтак жа, як мы прывыклі назіраць за сцэнічным жыццём апошніх, не адрываючыся сочымы за тым, як Соня па-майстэрску шые, гатуе торт ці нашпігуюе прыправамі курыцу, сервіруе стол ці кладзе спаць “лялечных” дзяцей.

Жыццё жыцця — на гэта заклікае звярнуць нашу ўвагу Херманіс, ствараючы кантраст паміж дзіўнавата-ўтульным, шчыльна насычаным светам Сонінай кватэркі, дзе на кожным яе сантыметры точыцца сваё жыццё, якое трымае нашу ўвагу цягам усяго сцэнічнага часу, не адпускаючы ні на секунду, і той “драўлянасцю”, знарочыстай аднастайнасцю сцэнічнага існавання, якую рэжысёр задае акцёрам. Гэты эффект адчування стварае тэатральная маска, што ў спектаклі трансфармуецца ў жаночы макіяж для аднаго акцёра — выканаўцы ролі Соні, і ў торт на твары другога, за якім застаецца функцыя распаўдальніка. Акурат такі адмыслова створаны “бар’ер” не дае глядачам падключыцца да прывычнага нам суперажывання герані, у выніку прадстаўляе магчымасць адмежавацца і ад пэўнага стэрэатыпу таго, як “патрэбна” ўспрымаць наіў, што суправаджаў жыццё Соні. Такім чынам, узнікае неверагоднае адчуванне пераадолення часу, калі старамодны і абсалютна нязручны для нас свет становіцца такім блізім, цёплым і — жывым.

На фоне двух гэтых спектакляў “Палёт над гняздом зязюлі” К.Кізі Башкірскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра драмы імя Мажыта Гафурова ў рэжысуры Айрата Абушахманова не стаў тэатральным адкрыццём. Відаць, таму, што тэатральная мова, да якой калектыў звярнуўся, уасабляючы дадзены твор, аказалася больш звыклай для нашага глядача. Але — вось парадокс! — акурат гэтае “адзінамоўе” шмат у чым і прыгасіла той запал, які, меркавалася, мог бы выклікаць сам твор і тэма свабоды асобы, што аказалася ў цэнтры пастаноўкі. Вось і думай, дзе знойдзеш, а дзе згубіш? І — што лепей: адзінамоўе, калі праўдзінае наступнае ўжо на дзесятай хвіліне сцэнічнага існавання, а на дваццатай — з’яўляецца адчуванне таго, што ты загадзя ведаеш, як будзе развівацца тая ці іншая сцэна, альбо “эфект пераадолення”, які часам вымушае глядача напружыць свае звільны, але ў выніку заводзіць цябе ў невядомыя, нязведаныя светлы, адкрываючы новыя “залюстэраччы” тэатра.

На здымках: сцэны са спектакляў “Чаму чаму” і “Соня”.

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Базіс рэгіёна: НОВЫЯ ТЫПЫ ўстаноў

Перспектыва — у рэарганізацыі

Начальнік аддзела культуры Воранаўскага райвыканкама Сяргей Камянок працуе на сваёй пасадзе толькі месяц. Але нельга сказаць, што ў культурнай сферы ён — навічок: да гэтага Сяргей Аляксандравіч некалькі гадоў працаваў начальнікам аддзела інфармацыі райвыканкама, а пасля — начальнікам аддзела па справах моладзі.

— Сфера культуры непарыўна звязана як з ідэалогіяй, так і з інтарэсамі моладзі, — кажа Сяргей Аляксандравіч. — Таму лічу, што пэўны вопыт “ку-

са спецыфікі нашага рэгіёна. Скажам, у кожнай школе раёна ёсць факультатывы па вывучэнні польскай мовы. Да таго ж, вельмі блізка — Літва, а ў вёсцы Пеляса працуе літоўская недзяржаўная школа — адна з дзвюх у Беларусі. Усё гэта стала аб'ектыўнай прычынай таго, што мы пачалі ствараць такія ўстановы культуры з улікам нацыянальнай адметнасці жыхароў нашага краю.

Але чаму ж так стала, што некаторыя з гэтых устаноў закрыліся, не працаваўшы і года?

— Патлумачу і гэта, — адказваў на маё пытанне Мечыслаў Іванавіч. — Таў-

Дарэчы, каб не вяртацца зноў да гэтай тэмы, заўважу, што старыя шмалды віселі на ўсіх “новых” установах, у якіх пабываў пад час камандзіроўкі. Чаму так адбылося? Пытанне, прынамсі, не да сённяшняга начальніка аддзела культуры.

Хутка культурныя Пагародзенскага СЦДНТ пераедуць у іншы двухпавярховы будынак, дзе зроблены капітальны рамонт. Акрамя СЦДНТ, што пакуль знаходзіцца на старым месцы, тут ужо размяшчаюцца сельская бібліятэка і філіял ДШМ.

працуюць гэтыя людзі. Даволі часта робяцца выезды на раённыя выстаўкі на родных рамястваў.

Але пры рэарганізацыі ўстановы штаты так і засталіся без змен: няма тут стаўкі навуковага супрацоўніка, які мог бы займацца гэтым “новым” накірункам дзейнасці ўстановы культуры. Таму гэтую працу вядзе... хормайстар Анжэла Ладыш, якая прайшла адпаведныя двухтыднёвыя курсы, арганізаваныя пры Гродзенскім абласным метадычным цэнтры, дзе вывучала розныя накірункі традыцыйных народных рамястваў.

Адна з важных задач Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла на 2005 — 2010 гады, пра якую гаворыцца ў раздзеле 7 “Развіццё культурна-дасугавой дзейнасці ў сельскай мясцовасці, захаванне і развіццё традыцыйнай культуры рэгіёнаў”, — гэта стварэнне новых тыпаў устаноў культуры. Яны ўзнікаюць пасля рэканструкцыі ў аграгарадках і буйных населеных пунктах і аказваюць сельскаму насельніцтву культурна-адкацыйныя, сацыяльна-бытавыя, фізкультурна-аздараўленчыя ды іншыя паслугі.

Цягам 2005 — 2010 гадоў Дзяржаўнай праграмай адраджэння і развіцця сяла прадугледжана сфарміраваць 186 новых комплексных сельскіх устаноў культуры. Паводле даных Міністэрства культуры, на 1 кастрычніка бягучага года іх у рэспубліцы створана ўжо 173. Найбольшая колькасць — у Гомельскай і Магілёўскай абласцях, найменшая — у Гродзенскай.

Воранаўскі раён Гродзеншчыны быў абраны для камандзіроўкі невыпадкова. Сёння тут дзейнічаюць шматлікія ўстановы культуры новага тыпу: раённы Дом рамястваў, Пагародзенскі сельскі цэнтр дасугу і народнай творчасці, Нацкі сельскі цэнтр нацыянальных культур, тры сельскія клубы культурна-сацыяльных паслуг. Але створаныя пазалетась Парадунскі і Таўзгінянскі сельскія клубы культурна-сацыяльных паслуг летась закрылі. Чаму так адбылося і якія перспектывы чакаюць “наваствораныя” ўстановы, даведаўся наш карэспандэнт.

Ад змены назвы змест працы не змяняецца?

“Эвалюцыя” тыпалогій на памежжы культур

1.

2.

3.

льтработніка” ў мяне, без сумнення, ёсць.

Але, зразумела, рашэнне адкрыць на Воранаўшчыне новыя тыпы устаноў культуры прымаў не Сяргей Камянок, а яго папярэднік.

Што і казаць, ствараліся яны з добрай мэтай: дапамагчы мясцоваму насельніцтву напоўніць рэалізаваць патэнцыялы і творчыя магчымасці. Да таго ж, як даведаўся ў гутарцы з намеснікам старшыні Воранаўскага выканкама Мечыславам Уляшчам, які не першы год займаецца пытаннямі сацыяльнай сферы, пры іх адкрыцці ўлічваліся асаблівасці раёна.

— Справа ў тым, — расповеў Мечыслаў Іванавіч, — што стварэнне новых тыпаў устаноў культуры зыходзіць

згінянскі дом культурна-сацыяльных паслуг паўстаў на месцы былога СДК. Была добрая задума сумясціць працу нашага сацыяльнага цэнтра і Дома культуры. Але сама вёска знаходзіцца за некалькі кіламетраў ад Воранава. Таму, пасля дэталёвага вывучэння сітуацыі, палічылі немэтазгоднай дзейнасць гэтай устаноў культуры ў далейшым.

Што да Парадунскага дома культурна-сацыяльных паслуг, дык ён знаходзіцца за тры кіламетры ад вёскі Доцкі, цэнтра сельсавета, дзе таксама ёсць шыкоўны СДК, у якім нядаўна зрабілі рамонт. Да таго ж, колькасць жыхароў у Парадуні зменшылася. Таму і было прынята рашэнне аб закрыцці гэтай устаноў культуры.

— Але мы вызначыліся з прыярытэтамі, — дадае Сяргей Камянок. — Новыя тыпы устаноў культуры — гэта, лічу, тое, што патрэбна нашаму раёну, і гэтае пытанне будзе на маім кантролі заўсёды.

Як жа працуецца культурным работнікам у новых тыпах устаноў культуры, што змянілася з узнікненнем новых шмалды, што зроблена, якія ёсць перспектывы? Пра ўсё гэта даведаўся пасля паездкі па раёне.

Арыгамі па-беларуску?

Першае, што кінулася ў вочы перад Пагародзенскім сельскім цэнтрам дасугу і народнай творчасці, — гэта шмалды на ўстанове культуры, якая сведчыла: тут размешчаны Пагародзенскі сельскі... дом культуры. Шмалды так і не змянілі, нягледзячы на тое, што ўстанова “абнавілася” з першага студзеня 2008 года.

Цяпер жа супрацоўнікі туляцца ў двух пакоях адміністрацыйнага будынка мясцовай гаспадаркі. Ёсць тут і глядзельная зала. Але, як кажа дырэктар Пагародзенскага СЦДНТ Крысціна Лінга, месца катастрофічна не стае.

— Хацелася б хутчэй пераехаць, — кажа Крысціна Антонаўна. — Чакаем, калі ў новыя памяшканні завяжуць мэблю.

Перапрафіляванне сельскага Дома культуры ў сельскі Цэнтр дасугу і народнай творчасці, як кажа Крысціна Лінга, у свой час стала для яе неспадзяванкай. І калі з клубнай работай пытанняў у дырэктара СЦДНТ не ўзнікае (балазе яна працуе на сваёй пасадзе ўжо з 1985 года), дык да развіцця народнай творчасці ва ўстанове культуры цяпер толькі “прыглядаюцца”.

— Пасля змянення статусу нашай устаноў мы сталі больш увагі надаваць працы па адраджэнні народных традыцый, стасункам з народнымі ўмельцамі, — кажа Крысціна Лінга. — Ездзім па наваколлі, наведваем старых людзей, шукаем розныя аўтэнтычныя рэчы, якія плануем размясціць у сваім этнаграфічным музее.

А месца для музея відавочна недастаткова: у новым будынку работнікам СЦДНТ належаць толькі тры пакоі. Найбольшы з іх плануецца аддаць пад музей і працу з гурткамі традыцыйных рамястваў. Таму амаль усе сабраныя для музея старадаўнія рэчы пакуль што знаходзяцца ў гаспадароў, а ў СЦДНТ размешчана толькі невялікая частка будучай экспазіцыі.

У раёне пражываюць ткачыкі, вышивальшчыцы, разьбяры па дрэве, і, як кажа Крысціна Лінга, супрацоўнікі СЦДНТ ладзяць сустрачы народных майстроў з дзецьмі, каб паказаць, як

Арганізавана пры Пагародзенскім СЦДНТ і аматарскае аб'яднанне “Востраў натхнення”, дзе школьнікі займаюцца арыгамі і вышывкай.

Натуральна, напрошваецца пытанне: ці можна назваць арыгамі народнай беларускай традыцыяй? І яшчэ адно: ці не звыдзеца ўся праца ўстановы па адраджэнні нацыянальных традыцый толькі да невялікага пакоя з этнаграфічнымі экспанатамі і да гуртка арыгамі або вышывкі? Бо нават кросны размясціць тут няма дзе. Не кажу ўжо пра адраджэнне традыцый разьбы па дрэве, саломкапляцення... Тую ж саломку, як казалі супрацоўнікі СЦДНТ, няма дзе захоўваць. І праблема з памяшканнямі для работы, пра якую ўжо згадваў, не вырашыцца нават і пры пераездзе ў новы будынак. Вось і атрымліваецца, што, апрача “папяровай” змены статусу, на сённяшні дзень фактычна ніякіх іншых “перабудов” не адбылося.

Па словах дырэктара, Пагародзенскі СДК не вылучаўся раней працай з народнымі майстрамі. Дык што, стварэнне новага тыпу устаноў было здзейснена па прыцыпе “абы было”? Або — без уліку меркавання мясцовых спецыялістаў? Хіба ж узнікненне новых тыпаў устаноў не абгрунтавана мясцовымі асаблівасцямі?

Дарэчы тут прывесці і некалькі цытат з “Палажэння аб сельскім Цэнтры дасугу і народнай творчасці”, якое пабачыў у Пагародзенскім СЦДНТ: “...Зберажэнне, адраджэнне і развіццё культурных традыцый у галіне народнай творчасці, побыту, святочных абрадавай дзейнасці, эстэтыч-

Даведка “К”

Як паведамлілі “К” у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, на сёння ў краіне распрацавана тыпалогія клубных устаноў. Сярод іх вылучаюцца ўстановы па ведамаснай і па адміністрацыйна-тэрытарыяльнай прыналежнасці, установы клубнага тыпу, арыентаваныя на захаванне традыцыйнай культуры, спецыялізаваныя клубныя ўстановы і комплексныя ўстановы культуры і дасугу.

Да устаноў клубнага тыпу, арыентаваных на захаванне традыцыйнай культуры, належаць дамы і цэнтры рамястваў і народных майстроў, дамы і цэнтры фальклору, цэнтры нацыянальнай культуры, цэнтры народнай творчасці, цэнтры народных традыцый. Да спецыялізаваных клубных устаноў адносяцца цэнтры маладзёжнага дасугу, дамы ветэранаў (пенсіянераў), цэнтры культуры і дасугу, маладзёжныя музычныя цэнтры, клубы сацыяльна-культурных паслуг, цэнтры баўлення часу і гульнівай дзейнасці.

* * *

Дом (Цэнтр) рамястваў — дзяржаўная культурна-асветніцкая ўстанова, дзейнасць якой накіравана на адраджэнне, захаванне і прапаганду лепшых дасягненняў народных рамястваў і промыслаў.

Цэнтр (Дом) фальклору (народнай творчасці), цэнтр нацыянальнай культуры — дзяржаўная ўстанова культуры клубнага тыпу, якая арганізуе сваю дзейнасць у населеным пункце з вызначанымі традыцыямі ў жанры песеннага, музычнага, паэтычнага, танцавальнага і дэкаратыўна-пракладнага мастацтва.

ных норм; стварэнне аптымальных умоў, якія дазваляюць у поўнай меры арганізаваць работу па зберажэнні, адраджэнні і развіцці мясцовага фальклору, гісторыка-культурнай спадчыны рэгіёна...”

Падаецца, каментарый не патрэбны. На жаль, старая шылда на СЦДНТ сведчыць і пра пакуль што старыя метады работы кіраўнікоў гэтага “Дома культуры”. Мо таму і не было жадання замяняць шылду на фасадзе? Хацелася б верыць, што са з’яўленнем новага кіраўніка аддзела культуры райвыкан-

ныя песні. Але цяпер бабулі тыя ці пайшлі з жыцця, ці ўжо вельмі старэнкія, каб працягваць спяваць... Ды сфарміраваць новы інтэрнацыянальны калектыў супрацоўнікі Цэнтра пакуль што не здолелі.

А можна было б наладзіць сувязі з суседняй краінай, ездзіць туды па міжкультурным абмене, даваць канцэрты, прапагандуючы беларускую культуру за мяжой. Балазе — недалёка. Дарэчы, як расказала мне дырэктар установы,

суседнімі раёнамі Літвы — Алітускім і Шальчынкішкім, з расійскім горадам Несцеравым, што знаходзіцца ў Калінінградскай вобласці, і польскім горадам Піш. Для нашага вядомага раённага калектыву “Зараніца” ўжо атрымана запрашэнне пабываць у Алітусе. Думаю, мы зможам наладзіць супрацоўніцтва з суседзямі і такім чынам узняць дзейнасць Цэнтра нацыянальных культур на належную вышыню.

джэнне”, “зберажэнне”, “прапаганда”, “папулярызацыя”... Асабліва цікавым падаўся пункт пра “стварэнне інфармацыйнага банка даных культурных традыцый рэгіёна”... Хочацца верыць, што калісьці ўсё гэта будзе здзейснена.

І яшчэ адзін факт, што не можа не непакоіць у кантэксце артыкула. Як ужо казаў, у Воранаўскім раёне пражываюць людзі розных нацыянальнасцей. Менавіта таму на тэрыторыі раёна працуюць тры грамадскія аб’яднанні такога

маглі б дапамагчы Цэнтру нацыянальных культур зрабіць менавіта той установай, якая садзейнічае зберажэнню ўсіх рэгіянальных адметнасцей краю. На жаль, і гэты патэнцыял на Воранаўшчыне не выкарыстоўваецца. У тым ліку і патэнцыял турыстычны. Хоць дакладнай статыстыкі ў начальніка аддзела фізічнай культуры, спорту і турызму Воранаўскага райвыканкама Алега Герды няма, неаднаразова пад час паездкі па рэгіёне бачыў машыны з літоўскімі нумарамі.

Сацыяльныя паслугі для васьмі чалавек

Ліпкунцаўскі сельскі клуб, (а з 1 снежня 2007 года — сельскі клуб культурна-сацыяльных паслуг) — гэта аднапавярховы будынак, у якім ёсць два пакоі: у вялікім праводзіцца дыскатэка і вечары адпачынку, другі ж выкарыстоўваецца як артыстычная грымёрка, а таксама ў якасці месца, дзе прымаюцца сацыяльныя запыты сельскага насельніцтва.

Як кажа загадчык Ліпкунцаўскага сельскага клуба культурна-сацыяльных паслуг Крысціна Шмаравая, акрамя клубнай работы яна займаецца і працай па сацыяльнай дапамозе насельніцтву, асабліва — інвалідам, малазабяспечаным сем’ям, адзінокім грамадзянам. Крысціна Івануна робіць падворавыя абыходы, дастаўляе лекі, прадукты, па просьбе вяскоўцаў рыхтуе ўсе неабходныя дакументы на атрыманне бясплатнага харчавання ці адраснай грашовай дапамогі. У зону яе абслугоўвання ўваходзяць сем вёсак з агульнай колькасцю насельніцтва ў 400 чалавек.

Пры ўстанове культуры працуюць чатыры гурткі: дзіцячы драматычны, мастацкага чытання, сольнага спеву, дзіцячае аматарскае аб’яднанне “Умелыя ручкі”. Менавіта дзеці, што займаюцца ў іх, дапамагаюць Крысціне Іванунае віншаваць вяскоўцаў з днямі народзін і святамі.

Але чамусьці ў журнале ўліку звяротаў грамадзян у Ліпкунцаўскі ДКСП з пачатку года зроблена толькі восем запісаў. Няўжо толькі васьмі чалавекам спатрэбілася на працягу дзевяці месяцаў дапамога Крысціны Шмаравой? Як патлумачыла загадчыца, часта просьбы бываюць вусныя і таму не ўсе яны адлюстраваны ў журнале.

Падаецца, праца гэтай і падобных устаноў новага тыпу, — а іх у раёне яшчэ дзве, — выглядае найбольш запатрабаванай для жыхароў Воранаўшчыны.

***

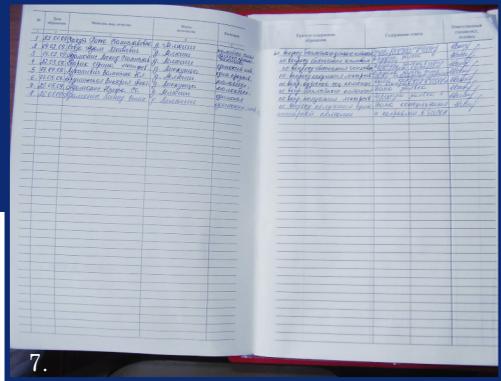
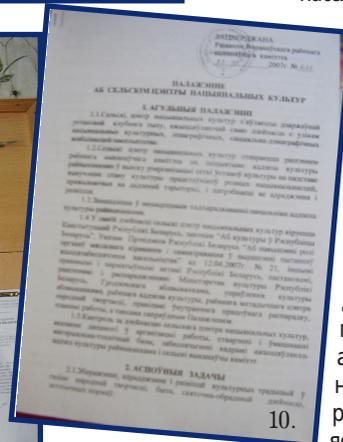
Такім чынам, жыццё ўстановаў культуры новага тыпу сапраўды выглядае досыць перспектыўным і мае вялікія шансы на развіццё, асабліва — ва ўмовах сённяшняй дэмаграфічнай сітуацыі на Беларусі, пры адпаведным крэатыўным пошуку новых форм работы, пры зацікаўленай працы па захаванні традыцый беларускай культуры, гісторыі і фальклору. І паўстаюць такія ўстановы ў тым рэгіёне, які найбольш нацыянальна “стракаты” і цікавы для вывучэння традыцый розных народнасцей.

Але, як бачна, часта гэтая добрая і патрэбная справа не падмацавана належнай матэрыяльнай базай. Да таго ж, такія ўстановы на сённяшні дзень не маюць ґрунтоўнага навукова-метадычнага падмацавання і іх праца часцяком — фармальная. Адсутнасць у такіх установах культуры (і, адпаведна, — у штатным раскладзе) кваліфікавана падрыхтаваных спецыялістаў па пэўных накірунках дзейнасці таксама не спрыяе іх развіццю. І, падаецца, узнятая праблема — агульнарэспубліканскага маштабу.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Воранаўскі раён — Мінск
Фота аўтара

На здымках:

- 1, 2. Старыя шылды на новых установах;
- 3. Пакой-музей у Нацкім сельскім цэнтры нацыянальных культур;
- 4. “Паслярамонтны” пакой у новым будынку Пагародзенскага СЦДНТ;
- 5. Новы будынак, дзе размешчацца Пагародзенскі СЦДНТ, сельская бібліятэка і філіял ДШМ;
- 6. Будынак Нацкага СЦНК;
- 7. 8 запісаў у журнале ўліку звяротаў грамадзян у Ліпкунцаўскі ДКСП за 2009 год;
- 8. Будынак Ліпкунцаўскага ДКСП;
- 9. Інфармацыйны стэнд у Нацкім сельскім цэнтры нацыянальных культур;
- 10. “Палажэнне аб сельскім цэнтры нацыянальных культур”.

кама і пераходам у новы будынак праца культуротнікаў у Пагародне выйдзе на новы якасны ўзровень.

Цэнтр культур на мяжы

У Нацкім сельскім цэнтры нацыянальных культур — таксама старая шылда. Яго будынак, якому ў хуткім часе споўніцца каля 90 гадоў, размешчаны пасярэдзіне вёскі, насупраць велічнага касцёла. Як расказала дырэктар установы Ірына Казлоўская, такое духоўнае суседства дзвюх устаноў накладвае пэўны адбітак на працу Цэнтра.

— У суботу вечарам ніхто не ідзе да нас на дыскатэкі, — кажа яна. — А ў каталіцкі пост Цэнтр увогуле пустуе.

“Што змянілася з часу надання ўстанове культуры новага статуса?” — задаў я пытанне Ірыне Сямёнаўне і мастацкаму кіраўніку Дануце Крэнь.

— Сталі больш увагі надаваць вывучэнню гісторыі нашага краю, арганізавалі два фальклорныя гурткі: “Чароўны куфэрак” — для дарослых і “Спадчына” — для дзяцей, — расказалі мне культуротнікі.

Але памяшкання для невялічкага этнаграфічнага музея, што плануюць стварыць ва ўстанове культуры, няма, як і ў Пагародзенскім СЦДНТ. Запісы мясцовых песень, якія маюцца ў архіве Цэнтра нацыянальных культур, рабіліся яшчэ тады, калі ўстанова працавала як СДК, ды і запісана ўсяго толькі тры касеты з мясцовымі песнямі.

А рэгіён гэты — унікальны. Тут, бадай, і патрэбна было б стварыць Цэнтр нацыянальных культур. Жывуць у Начы беларусы, палякі, украінцы, татары. Раней, яшчэ ў 1982 годзе, быў нават створаны і жаночы фальклорны калектыў, які спяваў беларускія і польскія народ-

менавіта такое супрацоўніцтва з літоўцамі і было да распаду Савецкага Саюза.

— Бачу таксама тут перспектыву для далейшай працы, — кажа начальнік аддзела культуры Сяргей Камянок. — На сённяшні дзень падпісаны пагадненні аб супрацоўніцтве з двума

І ўсё ж. Вось на што хацелася б звярнуць увагу. Установа змяніла свой статус яшчэ 1 снежня 2007 года. Прайшло ўжо амаль два гады — а істотных змен у змесце працы не бачна. У “Палажэнні аб Цэнтры нацыянальных культур,” які гартуў у СЦНК, таксама шматразова трапляліся словы “адра-

Каментарый з нагоды

Няма метадычнага ўзаемадзеяння

Людміла СТРАПКО, галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:

— Тэма перспектыўнага развіцця новых тыпаў устаноў культуры, якую ўнімае “К”, — вельмі актуальная. Безумоўна, за той час, што прайшоў з дня надання новага статуса ўстановам культуры Воранаўскага раёна, можна было і замяніць шылды, і наладзіць больш якасную працу па новых накірунках дзейнасці. Пры Пагародзенскім СЦДНТ варта стварыць народныя калектывы танцаў і спеваў, гурткі народных промыслаў, традыцыйнай творчасці, бо тут ёсць народныя майстры.

Цэнтр нацыянальных культур, які ёсць у вёсцы Нача, — унікальная з’ява не толькі для Гродзеншчыны, а і для ўсёй Беларусі: такіх цэнтраў у нас няма. Зразумела, што ягоная праца павінна быць на асаблівым кантролі ў раённым і абласным метадычных цэнтрах. Такай установе патрэбна канкрэтная метадычная дапамога...

На Беларусі з 2005 года, калі распачалася рэалізацыя Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла, адкрыта 19 сельскіх і раённых дамоў (цэнтраў) рамёстваў, шмат зроблена і па стварэнні новых тыпаў устаноў культуры ў

буйных населеных пунктах і аграгарадках. Найбольш такіх устаноў на Магілёўшчыне і Гомельшчыне: па 34 у кожнай з абласцей. І калі на Магілёўшчыне вельмі добра наладжана праца дамоў (цэнтраў) культуры і дасугу, дык на Гомельшчыне — культурна-спартыўных цэнтраў.

Упраўленню культуры Гродзенскага аблвыканкама і Гродзенскаму АМЦ неабходна надаваць большую ўвагу ўстановам культуры новага тыпу, аказваць ім дзейную інфармацыйна-метадычную падтрымку, павышаць прафесійную кваліфікацыю кадраў. Хіба ж можна забывацца на тое, што адкрыццё і належнае функцыянаванне іх — прыярытэтная задача Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь? Але і самі раённыя ўлады павінны сацыяльна за якаснай працай новых тыпаў устаноў культуры. Бо менавіта ад мясцовага кіраўніцтва зыходзіць рашэнне аб перапрафіляванні і рэарганізацыі ДК.

Цягам 2009 года Міністэрства культуры праводзіць Рэспубліканскі агляд-конкурс абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. Асабліва ўвага на яго заключным этапе, які пройдзе з 6 лістапада па 12 снежня, будзе надавацца творчаму ўзаемадзеянню абласных і раённых метадычных цэнтраў з новымі тыпамі устаноў культуры.

Але, на мой погляд, праблема навукова-метадычнага забеспячэння такіх устаноў, закранутая ў артыкуле, больш шырокая. На Беларусі няма Рэспубліканскага метадычнага цэнтра, які меў бы зваротную сувязь з усімі абласнымі цэнтрамі і ажыццяўляў бы метадычнае кіраўніцтва, дзейную метадычную і інфармацыйную падтрымку раённым і гарадскім метадычным службам. Шкада, але сёння такое ўзаемадзеянне не наладжана.

тыпу: два літоўскія і адно польскае.

Дык вось, самае цікавае, што ні старшыня Пяляскага грамадскага аб’яднання літоўцаў “Гімтінне” Іван Мацюлевіч, ні старшыня Радунскага грамадскага аб’яднання літоўцаў “Гінтарас” Валянціна Драбышэўская не ведаюць таго, што ў Начы ёсць цяпер сельскі Цэнтр нацыянальных культур. Старшыня ж Воранаўскага раённага аддзела грамадскага аб’яднання “Саюз палякаў на Беларусі” Ганна Русак працуе толькі два месяцы на сваёй пасадзе і нічога пра кантакты яе арганізацыі з Нацкім цэнтрам нацыянальных культур сказаць не можа.

А ці не адсюль трэба пачынаць работу нацкім культуротнікам? Калі не наладжаны кантакты з грамадскімі арганізацыямі, дык казаць пра належную працу сапраўды не выпадае. Бо тыя ж грамадскія аб’яднанні літоўцаў і палякаў — гэта непасрэдныя кантакты з за межам, з зацікаўленымі асобамі, якія

Ва ўніверсальнай — нобелеўскія

Фонд Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага — універсальны па тэматыцы і унікальны па змесце. А з 2008 года, дзякуючы віртуальнай чытальнай зале Нацыянальнай бібліятэкі Бе-

дзейнасцю лаўрэатаў прэміі ў намінацыях "Фізіка", "Фізіялогія і медыцына", "Хімія", "Літаратура", "Свет", "Эканамічныя навукі".

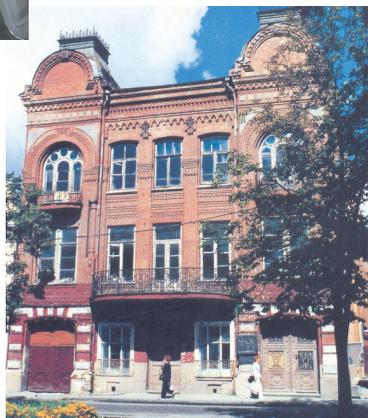
Кожны том уключае поўны тэкст лекцыі нобелеўскага лаўрэата, яго біяграфію, ілюстраваны матэрыял, уступную прамову старшыні Нобелеўскага камітэта і іншыя матэрыялы з гісторыі прысуджэння гэтай найганаровай у свеце прэміі.

Сярод лаўрэатаў 2000 года — ураджэнец Беларусі Жарэс Іванавіч Алфёраў. Яго вынаходніцтвы ў галіне фізікі цяпер паспяхова прымяняюцца ў сотавай сувязі.

ларусі, наша бібліятэка прадастаўляе жыхарам Гродзеншчыны магчымасць доступу да сусветных інфармацыйных рэсурсаў. Апошні па часе значны набытак — першы ў свеце рускамоўны звод навуковых і грамадскіх прац лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі за перыяд з 1901 да 2000 года. З 60-томным выданнем можна пазнаёміцца ва ўніверсальнай чытальнай зале.

На сённяшні дзень Нобелеўская энцыклапедыя — найбольш грунтоўнае выданне матэрыялаў пра маштабныя адкрыцці ў навуцы, што змянялі свет, знакамітых асоб, якія крочылі наперадзе цывілізацыі, пра дасягненні ў галіне культуры і літаратуры... У выданні сабраны матэрыялы, звязаныя з

Лаўрэатамі прэміі А.Нобеля зроблены сотні адкрыццяў сусветнага маштабу, без якіх не ўяўляецца сённяшняе жыццё. Іх лекцыі лічацца перлінамі сусветнай навуковай і культурнай спадчыны.

Марына ІГНАТОВІЧ, намеснік дырэктара Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Карскага

Колькі адценняў у снегу?

Больш за дзесятак. Прынамсі, на карціне Валянціны Дабравольскай "Зіма", як сцвярджае сама аўтарка, выкарыстана менавіта столькі тонаў белага ніткі... Так, Валянціна Леанідаўна свае карціны вышывае гладзю.

І робіць гэта настолькі непаўторна-тонка, што творы нагадваюць сапраўдныя жывапісныя палотны: ёсць у іх прадуманая кампазіцыя, арыгінальнае колеравае рашэнне, а таксама — сюжэт, настрой, думка. Разглядаць такую вышыванку можна бяскожна. І не проста разглядаць, а — суперажываць. Усё гэта, напэўна, і называецца мастацтвам. І не мае асаблівага значэння, дзе яно народжана: у майстэрні сталічнага прафесіянала ці двухпакаёўцы райцэнтравскага амагара. Галоўнае, што ў абодвух выпадках рэй вядуць талент, натхненне, святая вера ва ўласныя сілы...

Валянціна Дабравольская жыве ў Клічаве. Больш за 20 гадоў

працуе ў сферы рэгіянальнай культуры: узначальвае народнае амагарае аб'яднанне "Спадчына", што дзейнічае пры мясцовым РДК і аб'ядноўвае больш за трыццаць майстроў традыцыйнай творчасці. Апрача вышыўкі, займаецца саломка- і лозапляценнем, аплікацыяй, рэканструкцыяй старадаўніх ручнікоў Клічавшчыны. Не шкадуе для гэтага ні часу, ні сіл. Таму і творы атрымліваюцца яркімі, святочнымі, жыццядайнымі.

Я.Р. Фота аўтара
На здымках: Валянціна Дабравольская, кіраўнік народнага амагара аб'яднання "Спадчына", што дзейнічае пры Клічавскім РДК; вышываная карціна "Зіма".

Восень завітала ў Музей беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах, а разам з ёй — і новая выстаўка "З глыбінь — у будучыню". Тут адчуваецца атмасфера старажытнасці і архаікі, але, разам з тым, разумееш, што ўсе экспанаты створаны рукамі сучаснікаў.

Царская брама з... саломкі

Дзве таленавітыя жанчыны робяць цудоўныя рэчы, вучаць свайму майстэрству іншых. Гэта дацэнты кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Тамара Васюк і Лідзія Малахава. Яны распрацоўваюць у навукова-творчай лабараторыі "Традыцыйныя рамёствы беларусаў" сучасныя мастацкія тэхналогіі, выкарыстоўваюць і адноўленыя старажытныя.

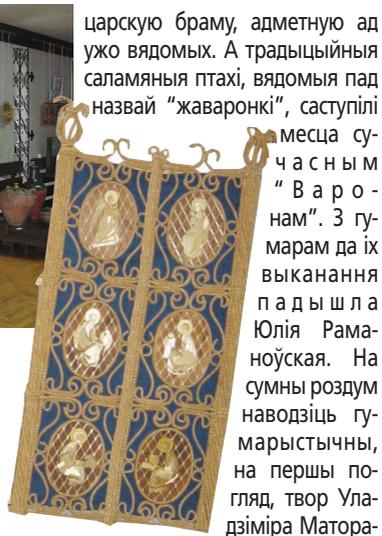
Тамара Васюк — адметны кераміст. Шукае страчаныя архаічныя формы і ўзоры, аднаўляе тэхналогіі. Збанкі і ночвы пад яе рукамі ператвараюцца ў адметныя і незабыўныя мастацкія творы, а звычайныя гарлач нагадвае крылатую багіню...

Саламяныя аплікацыі Лідзіі Малахавай адлюстроўваюць свет сялянскага жыцця з яго паўсядзённасцю, традыцыямі і святамі. Знаёмыя рэчы набываюць мастацкую каштоўнасць, але, разам з тым, не страчаюць глыбіннага зместу і сувязі з сялянскім побытам: паласатыя даматканяныя поцілкі на плоце, звычайныя кветкі, гліняныя по-

суд — усё зіхаціць і набывае патаемны сэнс...

На выстаўцы таксама прадстаўлены курсавыя і дыпломныя працы іх студэнтаў: акарыны і цацкі, саламяныя царскія брамы і аклады для абразоў, пано, выкананыя ў тэхніцы аплікацыі і роспісу па шкле. Экспанаты выстаўкі "З глыбінь — у будучыню" маюць лагічную сувязь з творамі, якія знаходзяцца ў пастаяннай музейнай экспазіцыі. Бо толькі ў нашым музеі, скажам, вы зможаце ўбачыць царскія брамы, выкананыя з жытняй саломкі. Менавіта гэтыя творы народнага мастацтва падштурхнулі Алену Шаціла стварыць сваю

царскую браму, адметную ад ужо вядомых. А традыцыйныя саламяныя птахі, вядомыя пад назвай "жаваронкі", саступілі месца сучасным "Варонам". З гумарам да іх выканання падыйшла Юлія Раманоўская. На сумны роздум наводзіць гумарыстычны, на першы погляд, твор Уладзіміра Маторава "Яно". Што яшчэ раз падцвярджае меркаванне: сапраўдны настаўнік вучыць думаць.

Таяцяна АНДРЫЕВІЧ, навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея
На здымках: музейная экспазіцыя; А.Шаціла. "Царская брама".

Толькі для хлопцаў?

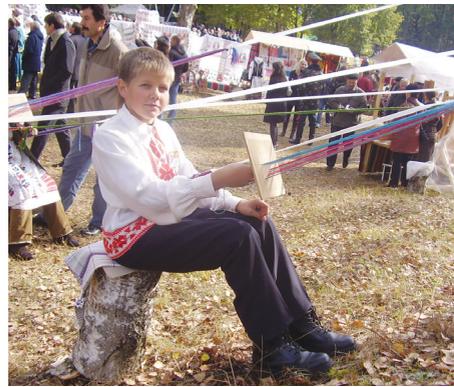
Цягам ужо некалькіх гадоў пры Антопальскім раённым цэнтры рамёстваў, што ў Драгічынскім раёне, працуе гурток па пляценні паясоў. Асабліва цікава, што займаюцца ў ім выключна хлопчыкі.

Па словах дырэктара РЦР Галіны Сцепанюк, ва ўстанове культуры на сённяшні дзень — восем гурткоў самых розных народных рамёстваў. Асаблівай жа папулярнасцю карыстаецца пляценне паясоў: у гэтым гуртку — дзесяць хлопцаў.

— Спрабавалі набраць і дзяўчат, але яны, пабыўшы крыху, сы-

ходзяць, — кажа дырэктар РЦР. — Пляценне паясоў — як мужчынскі, так і жаночы занятак, але карыстацца паясам на Беларусі маглі, вядома ж, толькі мужчыны.

Адзін з такіх адметных маленькіх майстроў Антопальскага РЦР — Дзяніс Шыла. Ён пабываў ужо на шматлікіх раённых мерапрыемствах, дзе дэманстраву сваё ўменне. Не так даўно яго майстэрствам захапляліся ў абласным цэнтры на свяце горада Брэста, а таксама на ўрачыстасцях з нагоды 600-годдзя з часу надання запаведнага рэжыму Бе-

лавежскай пушчы, дзе ягоны, так бы мовіць, "майстар-клас" выклікаў сапраўднае захапленне шматлікіх гасцей.

Юрась ГАРЧАК
Фота аўтара
На здымку: Дзяніс Шыла за працай.

Экстрэмальнае пап'е-машэ

Творы супрацоўніка Уздзенскага раённага дома дзіцячай творчасці Ірыны Паклонскай зацікавяць нават дылетанта. Рамантычныя анёлы, казачныя Дзед Мароз і Снягурка, высакародная Беларусачка, халодная Снежная каралева... Створаныя майстрам вобразы настолькі выразныя, што падзея: вось-вось загавораць. Аднак і без слоў зразумела, якая карпатлівая праца хаваецца за гэтай знешняй лёгкасцю пап'е-машэ.

Існуе, як вядома, некалькі тэхналогій гэтага "папяровага" мастацтва, аднак усе яны прадугледжваюць працаёмкую аперацыю па наклеиванні папяровых шматкоў на загадзя падрыхтаваны злепак. Паводле класічных канонаў, наносіцца аж да сотні слаёў. І толькі потым пачынаецца шліфоўка, грунтоўка, шпаклёўка, расфарбоўка...

Ірына Паклонская не толькі авалодала гэтай прамудрасцю, але і ўдасканаліла тэхналогію, прыдумала свой метадапрацоўкі: замест клею пачала выкарыстоўваць... малако. Разглядаеш яе кампазіцыю "Зімоўка звяроў" і не здагадаешся, што гурбы снегу — ман-

тажная пена, а страх пакрыта... молатым рысам. Іншым разам творчы працэс набывае "экстрэмальны" характар: калі аўтарка рыхтавала па замове твор на супрацьпажарную тэму, дык вынесла яго на вуліцу, падпаліла, патушыла, потым пакрыла лакам. Цяпер гэты домік упрыгожвае кабінет міністра МНС...

Работы Ірыны Паклонскай дэманструюцца на выстаўках, упрыгожваюць пакоі сяброў і знаёмых, нязменна нагадваюць амагарамам прыгожага, што мастацтва нараджаецца хоць і ў салодкіх, але пакутах.

Віктар КІСЛЫ
Узда

Рэпетыцыя бенефісу

У мастацкім салоне "Оліарт", які дзейнічае ў Віцебскай абласной бібліятэцы, адбылася творчая імпрэза актрысы Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Я.Коласа Раісы Грыбовіч.

"Я — цэлы свет, я — цэлая планета" — так назвала Раіса Сцяпанавуна сваю сустрэчу з сябрамі, калегамі і прыхільнікамі тэатра. Сапраўды, гэтая незвычайная жанчына, якую віцябчане называюць другой Зінаідай Кананелькай, —

таямнічая зорка, паўнютка загадкава і нечаканасцей.

Гучалі ўспаміны актрысы пра бацькоў, далёкую пару дзяцінства... Пасля сканчэння васьмі класаў Мерчыцкай сярэдняй школы дзяўчына даслала дакументы ў Горкаўскае тэатральнае вучылішча. Адтуль прыйшоў адказ, што спазнілася: экзамены скончыліся. Ды не ў характары Раісы было сядзець склаўшы рукі. Сястра падказала, што ў Пінскім будаўнічым вучылішчы ствараецца ансамбль "Палескія зоры". Грыбовіч вырашыла і артыстскай стаць, і прафесію набыць.

Неўзабаве паступіла ў Гродзенскае вучылішча мастацтваў, пасля трапіла на работу ў драматычны тэатр Віцебска. Яшчэ адзін крок у творчым сталенні нашай герані — вучоба ў Маскоўскім дзяржаўным тэатральным інстытуце на курсе легендарнай Эліны Быстрыцкай.

Вечар атрымаўся на славу і, па словах Грыбовіч, стаўся рэпетыцыяй будучага бенефісу.

Наталля ФЕНЧАНКА, вядучы бібліятэкар Віцебскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна

20 кастрычніка стала сапраўдным святам на “музычнай вуліцы”. Не толькі таму, што ў гэты дзень адкрылася “Беларуская музычная восень”, але і таму, што да нас зноў прыехаў зорны расійскі піяніст, народны артыст СССР Мікалай Пятроў — даўні сябра Беларусі і нашых музыкантаў.

складзе дуэта. А ў вас — усё наадварот! Вы належыце да розных пакаленняў, да дзюх розных педагогічных фартэп’янных школ, нарэшце, абодва вядомыя па сваіх сольных выступленнях. Чаму ж тады ўзнік дуэт?

— Пагаджуся, што ў нас — своеасаблівы “мезальянс”, гэтакі “няроўны шлюб”: мне — 66, Аляксандру — 32, як бачыце, “не дарос” нават да ўзросту Хрыста. Але я паставіў абавязковую

кавы, тонкі, вопытны, надзвычай эмацыйны музыкант. І ёсць ідэя зрабіць гастрольны тур па Расіі ў гэтым складзе: Пятроў — Гіндзін — Берын. — **Вы заўсёды падкрэсліваеце сваё асаблівае стаўленне да французскай музыкі. Для гэтага канцэрта вы таксама абралі французскую праграму: “Карнавал жывёл” Сен-Санса, Канцэрт Пуленка. Чым выклікана гэтая любоў?**

падзець. Бо імі застаўлены ўсе сцены, усе палічкі, нават частка падлогі. Хаця, як нядаўна высветлілася, не ўсе мае “экспанаты” — сапраўдныя. Неяк быў у мяне ў гасцях спецыяліст, паглядзеў калекцыю, ды і кажа: “Вось гэта — не сапраўдная гжэль, і гэта — таксама...”

— **Падробка?**

— Ну, скажам мякчэй: “працяг традыцый”. Пазбавіцца ўсяго гэтага не магу: надта ўжо мне падабаецца, але ж і пашыраць калекцыю больш немагчыма. Так што калекцыянаванне гжэлі, я сказаў бы, у мінулым. Хаця, калі раптам убачу штосьці неверагодна прыгожае, не пазбегну, мабыць, спакусы прыдбаць.

— **У свой час вы пабудавалі сабе заграднае дома, дзе цяпер і жыеце.**

Мікалай ПЯТРОЎ, народны артыст СССР:

“Я не Шумахер, а — збіральнік спакою”

Эксклюзіў “К”

Упершыню піяніст наведаў Беларусь яшчэ ў 1963 годзе. І з таго часу выступаў на сцэне нашай сталічнай філармоніі неаднойчы. Апошнім разам — два гады таму, адгукнуўшыся на запрашэнне прадзюсерскага цэнтра “Класіка” пры Беларуска-саюзе музычных дзеячаў. Асабліваю ўвагу ён надаў юным музыкантам: яго тагачасная творчая сустрэча ў Рэспубліканскім каледжы пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі доўжылася больш за гадзіну, Мікалай Арнольдвіч шчодрата дзяліўся з дзецьмі і падлеткамі ўспамінамі пра дзіцячыя гады, першыя музычныя заняткі, раскрываў свае прафесійныя сакрэты. Ён не толькі запрасіў дзятву на свой канцэрт у Палацы Рэспублікі, але і праз нейкі час ажыццявіў сумесны расійска-беларускі праект: нашы адораныя выхаванцы выступілі ў Маскве.

Цяперашняе выступленне Мікалая Пятрова разам з Аляксандрам Гіндзіным у суправаджэнні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі, якім у той вечар кіраваў яшчэ адзін гасць — дырыжор Аркадзь Берын, што ў свой час працаваў у нас, а цяпер — у Германіі, сталася магчымым дзякуючы супрацоўніцтву Міністэрства культуры краіны, сталічнай філармоніі і расійскага “Альфа-банка”. Як было падкрэслена пад час прэс-канферэнцыі, такая сумесная дзейнасць будзе пастаяннай. Бо сапраўднае развіццё бізнесу магчыма толькі ў адукаваным і культурным грамадстве. Як зазначыў Пасол Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь Аляксандр Сурыкаў, прыезд расійскіх знакамітаццей, што прыпаў на Год Расіі ў Беларусі, паслужыць умацаванню культурных сувязей між краінамі.

На канцэрте ў філармоніі быў супераншлаг: не халала ні прыстаўных крэслаў, ні месца на лэвіцах балкона. Публіка была ў такім захваленні, што вымусіла знакамітых піяністаў сыграць на біс ажно тры творы. А напярэдадні выступлення мы скарысталі магчымасць задаць Мікалаю ПЯТРОЎУ некалькі эксклюзіўна-музычных пытанняў ад “К”.

— **Мікалай Арнольдвіч, як склаўся ваш дуэт з Аляксандрам Гіндзіным? Вашаму супрацоўніцтву хутка споўніцца 10 гадоў. Для такога міні-калектыву, як фартэп’яны дуэт, — тэрмін значны. Але ж справа не толькі ў гэтым! Звычайна дуэт складаецца з музыкантаў, якія займаліся ці займаюцца ў класе аднаго выкладчыка. Ці, здараецца, яднаюцца разам двое не надта вядомых музыкантаў, каб дасягнуць большай папулярнасці ў**

ўмову: усе нашы прыбыткі мы дзелім пароўну, а не ў залежнасці ад “ганаровых званняў”. Сашу я прыкмеціў даўно, ён нават быў стыпендыятам майго фонду. І чым далей — тым больш у яго фартэп’янага ігры, фразіроўцы, акцэнціроўцы, педэлізацыі — ва ўсёй гэтай “музычнай душы”, “музычным дыханні” я заўважаў блізкае сабе. Мне ў свой час даводзілася граць у ансамблях з многімі музыкантамі, але дамагчыся не простага зладжанага гучання, а менавіта тоеснасці ў падыходзе да творчасці бывае вельмі цяжка. У нас жа з Аляксандрам усё складалася. Гэта была мая ініцыятыва: амаль 10 гадоў таму я прапанаваў яму сыграць разам найскладаны Канцэрт Мендэльсона: мы выконвалі яго ўпершыню ў Расіі. І з таго часу супрацоўнічаем. Так, мы прадстаўляем розныя адгалінаванні рускай фартэп’янага школы. Я вучыўся ў Якава Зака і, такім чынам, належу да лініі Генрыха Нейгаўза. Гіндзін заканчваў Маскоўскую кансерваторыю па класе Міхаіла Васкрасенскага, вучня Льва Абарына: гэта лінія ідзе ад Канстанціна Ігумнава. Нам цікава працаваць разам. Можна, яшчэ і таму, што ў нас розныя педагогічныя прыныцы. Але мы іх рэалізуем на сваіх вучнях. А тут — шукаем ісціну сумесна. Бо ў нас, галоўнае, аднолькавае стаўленне да музыкі, да сваёй працы, да вучняў, да мастацтва. Сёння, здараецца, некаторыя выхваляюцца: у мяне, маўляў, больш за 70 вучняў! А я з жудасцю думаю: як гэта магчыма? Нашы выкладчыкі шукалі з намі ўзаемаразумення, часта ішлі на самаахвяраванне. Сёння ж гэта робяць адзінакі. Нас у свой час вучылі — музыцы, сёння ж, здараецца, часцей вучаць іншаму: граць на раялі і дабівацца добрых эфектаў. Можна навучыць граць хутка, правільна. Але ж ці будзе гэта музыкай? Бо нельга забывацца на працу над гукам, самім дапытаннем да клавішаў. Асобае стаўленне павінна быць і да педэлі. Бо сёння як граюць? Ці ўвогуле без педэлі, ці націскаюць на яе, бы той Шумахер...

— **Цікава, а пад час рэпетыцый з Аляксандрам Гіндзіным вы адыгрываеце ролю прафесара?**

— Думаю, мае парады яму не перашкаджаюць, ды і ягоныя прапановы бываюць мне карыснымі. Увогуле Аляксандр вельмі разумны, гэтакі ўдэлівы, настырны, але вельмі зацікаўлены, не дае мне спуска, нягледзячы на ўсе мае рэгалі, — і гэта добра.

— **Ці выступалі вы раней з дырыжорам Аркадзем Берыным?**

— Мы разам з ім гралі ўжо з некалькімі аркестрамі. Гэта вельмі ці-

— Асаблівае стаўленне ў мяне не толькі да французскай музыкі, але і, шырэй, да французскай культуры. І справа не толькі ў тым, што руская і французская культуры заўсёды былі шчыльна звязаны паміж сабой. Для мяне асабіста французская мова амаль родная: я размаўляю на ёй з дзяцінства.

— **Але ж вы ведаеце шмат моў, вас нават называюць паліглотам.**

— Ну, паліглот — гэта надта гучна сказана, хаця, сапраўды, я добра ведаю французскую, нямецкую, англійскую мовы — тыя, што больш распаўсюджаны ў свеце. Яшчэ некалькі моў ведаю на мінімальным, ужыткава-побытавым, узроўні: у межах “Як прайсці?”, “Колькі каштуе?” і г. д. А з французскай мовай — свае стасункі. У нашым доме была вялікая бібліятэка з мноствам французскіх кніг. Мае маці і бабуля цудоўна гаварылі па-французску. Ад іх я і навучыўся. Мова і музыка таксама ўзаемазвязаны. Французская музыка вабіць сваёй разнастайнасцю, эмацыйнасцю, нават пацуюццавацю. Яна ўся — гэтакі нацыянальны мастацкі “флёр”, і выказваць гэта ў выкананні — вялікае задавальненне.

— **Наколькі мне вядома, адно з вядучых месцаў у вашых мастацкіх густах заўсёды займала і займае менавіта прыгажосць. За гэта вы, мабыць, любіце і вырабы з гжэлі? Ці, можа, яны “гучаць” для вас неяк асабліва? Гэтакі выключна рускі “дзін”?**

— А вось гэта не зусім верна. Так, гжэль — гэта руская культура, але прышла яна, як ні дзіўна, з Галандыі. Дый сама назва “Гжэль” — гэта “сапсаванае” вымаўленне назвы “Джэльта”. Тая асаблівае гліна, з якой усё і вырабляецца, была завезена да нас яшчэ пры Пятры І. Мне падабаюцца гэтыя вырабы, я доўга і ўпарта іх збіраў. Ездзіў, глядзеў, выпісваў, абменьваў — паводзіў сябе, як сапраўдны калекцыянер. Але на пэўным этапе стала зразумела, што новыя калекцыйныя прадметы проста няма куды

Што вамі рухае: любоў да экалогіі ці — да цішыні?

— Ведаецца, любімым героем для мяне заўсёды быў і застаецца ніхто іншы, як... Ілля Ілліч Абломаў.

— **?!**

— Цудоўны, добры, незласлівы чалавек — у адрозненне ад дзейнага, але даволі “гадлівага” Штольца, які нікому не даваў жыць спакойна. Абломаў жа — нікога не чапаў, нікому не перашкаджаў, жыў сваім незалежным жыццём, хацеў найперш спакою. Я таксама лічу гэта лепшым адпачынкам. І калі ў мяне, здараецца, запытваюць, намякаючы на гжэль: “Што вы калекцыянуеце?”, я адказваю так: “Збіраю... абсалютны спакой”. Той стан, калі я магу сесці ў крэсла, паглядзіць свайго ката, выйсці на балкона, палюбавацца, як навокал прыгожа. Потым узняцца на другі паверх, паглядзець у іншы бок, зноў зачаравацца прыгажосцю. У мяне звычайны драўляны рускі дом — нічога агульнага з маёнткамі “новых рускіх”.

— **І там, як шмат пісалі, усё зроблена сваімі рукамі...**

— Ну, гэта таксама ўжо ў мінулым. Журналісты, вядома, звычайна перабільшваюць, што самастойна зроблена абсалютна усё. Тым не менш, сам і цялярыў, і пілаваў, і трубы рэзаў, і зваркай займаўся. Але цяпер — іншы час. Ёсць маса спецыялістаў (я маю на ўвазе сапраўдных прафесіяналаў, а не “халтуршчыкаў”), якім прасцей заплаціць, чым займацца ўсім самому. Бо, у рэшце рэшт, кожны павінен, у першую чаргу, займацца сваёй справай. Але, пэўна, гэты дом так падабаецца мне яшчэ і таму, што я яго не купляў гатовым, а зрабіў сам. Таму і стаўленне адпаведнае: я нікуды адсюль не з’еду.

— **І не трэба! Толькі да нас, паводле традыцыі, прыязджае часцей!**

**Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Фотарэпартаж у музеі

20 кастрычніка ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адбылося адкрыццё выстаўкі ізраільскага фотамастака Алекса Лівака “Краіна наша”, арганізаванай пры падтрымцы Пасольства Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь.

Як распавяла “К” намеснік дырэктара музея па навуковай рабоце Надзея Усава, на выстаўцы прадстаўлена 29 чорна-белых работ, якія створаны ў жанры рэпартажнай фатаграфіі і адлюстроўваюць жыццё розных гарадоў Ізраіля. Работы Алекса Лівака ствараліся ў 90-я гады ХХ стагоддзя.

Надзея Міхайлаўна нагадала, што гэта ўжо другая ізраільская выстаўка ў музеі за апошнія тры месяцы: у жніўні ў Нацыянальным мастацкім музеі дэманстраваліся перакідныя наскенныя календары.

Выстаўку Алекса Лівака ўжо ўбачылі жыхары Вены, Масквы, Брэста. У Мінску работы Алекса Лівака будуць экспанавацца да 10 лістапада, а пасля выправяцца ў сталіцу Германіі Берлін.

“...Камедыя” ды гравюры

У працяг праекта “Італьянскае Адраджэнне” ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі з прэзентацыі выстаўкі “Італьянская кніга на беларускіх землях часоў Боны Сфорцы” адбылося ўрачыстае адкрыццё Тыдня італьянскай мовы.

Ва ўрачыстасцях прынялі ўдзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Італьянскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Джуліо Прыджоні, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай рабоце і сувязях з грамадскасцю Людміла Кірухіна.

У выставачную экспазіцыю ўвайшлі старадрукі, выдадзеныя ў Італіі ў другой палове XV — XVI стст. У прыватнасці, экспануецца кніга Дантэ Аліг’еры “Боская камедыя”, выдадзеная ў Фларэнцыі ў 1481 годзе. Экземпляр адметны тым, што з’яўляецца першым ілюстраваным выданнем “Боскай камедыі”, зробленым італьянскім друкараром Мікола дэ Ларэнца ў родным горадзе паэта, а таксама адным з самых ранніх выданняў з гравюрамі на метале.

Джуліо Прыджоні перадаў у дар Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі шэраг выданняў, у тым ліку кнігі і электронныя дакументы, прысвечаныя нацыянальным традыцыям, культуры Італіі.

Шапэніяна і спасылкі

Па запыце “Шапэн” інтэрнет-пошукавік дае мільён спасылак. Мусіць, твораў мастацтва, прысвечаных славутаму кампазітару, крыху меней. Цяпер з часткай плакатнай спадчыны Шапэніяны маюць магчымасць пазнаёміцца мінчане.

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь распачаў урачыстыя мерапрыемствы з нагоды святкавання 200-годдзя з дня нараджэння выдатнага польскага кампазітара Фрэдэрыка Шапэна адкрыццём выстаўкі “Шапэнаўскі фестываль у плакаце”. Выстаўка арганізавана са збору галерэі Кшыштафа Дыда (Кракаў) пры падтрымцы Польскага Інстытута ў Мінску.

Сярод прадстаўленых на выстаўцы плакатаў — а іх каля 70 — выразна вылучаюцца групы, звязаныя з канкрэтнымі музычнымі падзеямі. Найбольш важная з іх — плакаты, прысвечаныя Міжнароднаму Шапэнаўскаму конкурсу, які кожныя пяць гадоў, пачынаючы з 1927-га, праходзіць у Варшаве.

Іншая частка плакатаў — гэта юбілейныя выданні, конкурсныя прагляды, шапэнаўскія ўрачыстасці, выстаўкі, фільмы, канцэрты, а таксама мерапрыемствы, арганізаваныя Таварыствам імя Фрэдэрыка Шапэна ў Варшаве.

Архіўны эксклюзіў “К”

Орда з альбома Дэнармандзі

Некалькі пакояў адрэстаўраванага палаца Бутрымовічаў прадастаўлены Музею Беларускага Палесся для арганізацыі экспазіцыі, прысвечанай гісторыі гэтага помніка архітэктуры XVIII стагоддзя. Выстаўка пазнаёміць з яго колішнімі ўладальнікамі — шляхецкімі родамі Бутрымовічаў, Ордаў і Скірмунтаў.

На пачатку працы па фарміраванні калекцыі экспанатаў па гэтай тэме ў музейшыкаў, відаць, з'яўляліся сумненні: “Ці хопіць матэрыялаў, што захаваліся ў Пінску, для стварэння паўнаватарскай экспазіцыі?” Сапраўды, на той момант каштоўных рэчаў, у тым ліку і фотадакументаў, патрэбных для дэманстрацыі гасцям палаца, было зусім мала. Але галоўнае — абвясцілі старт збору новай калекцыі музея. З часам да справы далучыліся краязнаўцы, калекцыянеры, фатографы.

Сучасная ўсходняя мяжа нашай краіны практычна сфарміравалася яшчэ ў XVI ст. Мсціслаў, Магілёў, Крычаў — менавіта тыя гарады-фарпосты, што звычайна першымі трымалі ўдар. Возьмем, да прыкладу, Крычаў. Так склалася, што гісторыя гэтага горада — своеасаблівая гісторыя войн.

Дзякуючы археалагічным раскопкам, праведзеным пачынаючы з 1974 па 2000 г., пад час якіх было ўскрыта больш за 600 квадратных метраў Замкавай гары горада і выяўлена тагачасная забудова, гісторыкі змаглі дакладна вызначыць некаторыя аспекты жыццядзейнасці крычаўскай фартэцы ў розныя часы яе існавання. У прыватнасці, тое, што менавіта з другой паловы XVI ст. і да сярэдзіны XVIII замак адыгрываў велізарную ролю ў геапалітычным жыцці краіны.

Але, як адзначыў кандыдат гістарычных навук Андрэй Мяцельскі, гісторыя замка сваімі каранямі сягае ў Раньняе Сярэднявечча, што ў свой час было вызначана вядомым археолагам Міхасём Ткачовым па знойдзеных ім рэштках ганчарнага посуду, пакрытага своеасаблівым гарызантальнымі лініямі — арнамантам, характэрным для X—XI стст. Паводле даных Андрэя Мяцельскага, першыя драўляныя абарончыя збудаванні Крычаўскага замка загінулі ў агні, што засведчылі іх абгарэлыя рэшткі.

Невядомыя фотаздымкі знакамітага мастака і кампазітара

Вызначальным можна назваць у гэтым пытанні і нядаўні прыезд у Пінск прапраўніка Напалеона Орды, грамадзяніна Францыі Юэра Дэнармандзі. Ён убачыў адроджаны палац, пабываў у музейных пакоях. Знаходзячыся пад уражаннем ад сустрэч на сваёй гістарычнай радзіме, мецьё Юэр прапанаваў пінчанам фатаграфічныя матэрыялы з сямейнага архіва.

Вялікую цікавасць уяўляюць карткі другой паловы XIX ст., дзе зафіксаваны вобраз Напалеона Орды ў тыя гады, калі ён, вярнуўшыся з эміграцыі, жыў у Пінску. Гэтыя здымкі ў Беларусі яшчэ ніхто не бачыў, іх нідзе не публікавалі.

Можна вылучыць унікальнае сямейнае фота кампазітара. Мяркуючы па тварах і фрагментах подпісу, пажылыя жанчыны — чатыры яго сястры (прынамсі, дзве з

іх вызначаны дакладна: гэта Эмілія і Юэзфа). Здымак зроблены ў фотасалоне, аднак можна ўявіць, як збіралася сям'я ў Вялікай зале пінскага палаца.

Сярод фотаздымкаў з дома Дэнармандзі ёсць і рэпрадукцыя карціны, на якой намалявана Юэзфа Орда (1775 — 1859 гг.), дачка славутага Матэуса Бутрымовіча і маці будучага кампазітара і грамадскага дзеяча. Вельмі цікавая партрэтная галерэя нашчадкаў Н.Орды, пачынаючы ад яго адзінага сына Вітольда, драгуна гвардзейскага палка, які быў вымушаны застацца ў Францыі.

Не так даўно завяршылася камп'ютэрная апрацоўка некаторых малюнкаў, якія з'яўца ў экспазіцыі палаца. Будзем спадзявацца, што гэта — толькі пачатак працы з замежнымі архівамі нашых славуцых грамадскіх і культурных дзеячаў.

Вячаслаў ІЛЬЯНКОЎ

Пінск

На здымках: Напалеон Орда; мастак і кампазітар у гасцёўні палаца Бутрымовічаў, як мяркуецца, разам з сёстрамі; выява Юэзфы Орда; сучасны выгляд палаца Бутрымовічаў. Фота і фотарэпрадукцыі аўтара

Замак неаднойчы перабудоўваўся, рэканструяваўся, прытым ён ніколі, па словах гісторыка, не быў узяты ворагамі штурмам. І гэта — калі ўлічыць, што аблога замка магла доўжыцца і некалькі месяцаў. Спрыяў гэтаму ў пэўнай ступені і патаемны ход ад замка да ракі, які выкарыстоўваўся пад час працяглых аблог. Звесткі пра яго знойдзены ў пісьмовых крыніцах таго часу. Толькі ў 1514 і 1654 гг., пасля доўгага

мела падвоеныя дубовыя вароты на “бегунах” — драўлянай восі. У нізе брамы стаяла “шмыгаўніца”, дзве бронзавыя палывыя гарматы. На другім паверсе мелася пашкоджаная гармата, шэсць мушкетаў і столькі ж бердышоў. Апошні інвентар Крычаўскага замка, які датуецца 1747 г., дае апісанне даволі моцнага комплексу абарончых збудаванняў. Усе, хто ехаў туды з горада, траплялі на мост, у пачатку якога стаяла будка фельдвахты, меўся шлагбаум. На сярэдзіне моста быў “уз-

шыню 7 метраў, прыносіла шмат клопатаў яго захопнікам. Цікавы факт: сама плошча тэрыторыі замка была даволі невялікай — усёго паўгектара, 60 на 100 метраў. Замкавая гара, мяркуючы навукоўцы, мела толькі тыя пабудовы, што былі неабходны для функцыянавання крэпасці і жылля

Меч з Крычаўскага замчышча

Пяць вежаў і “бегуны” ўсходняга фарпоста

змагання, калі чакаць дапамогі не было магчыма, жыхары горада, што знаходзіліся ў замку, здаваліся на карысць маскоўскіх войскаў.

Што ж яшчэ дазваляла так ўдала абараняцца Крычаўскай крэпасці?

Адказ на гэтае пытанне можна знайсці ў пісьмовых крыніцах — інвентарах горада, якія пачалі весціся з XVII ст. Між іншым, іх дакладнасць была пацверджана і археалагічнымі раскопкамі.

Андрэй Мяцельскі прыводзіць у якасці прыкладу некалькі такіх дакументаў. Па адным з іх — інвентары за 1694 г. — вядома, што на той час замак меў пяць вежаў. Пры гэтым уязная была двухпавярховая,

вод” — пад'ёмны мост на чатырох жалезных ланцугах і дзвюх вялікіх заслонах на круках. Далей ішла сістэма з дзвюх “фортак” — невялікіх брам, зробленых паміж поручняў. Толькі пасля гэтага можна было трапіць у замакву, злева ад якой размяшчалася кардэгардыя, а справа — турма. Верхні паверх займала зала. Над гонтавым дахам брамы, на жалезным стрыжні, узвышаўся бляшаны флюгер у выглядзе радзівілаўскага арла.

Адно тое, што ў XVII — XVIII стст. вал сярэднявечнага Крычава дасягаў у вы-

адміністрацыі староства. Там размяшчаліся клеці, дзе жыхары горада захоўвалі свае рэчы, харчовыя запасы, свірны для збожжа і стайні для коней, пякарня, кухня, істопка, калодзеж, шэраг іншых патрэбных для жыцця аб'ектаў.

На тэрыторыі замчышча яшчэ на мяжы XII — XIII стст. была пабудавана праваслаўная царква Святога Мікалая. Не выпадкова сярод археалагічных знаходак былі і прадметы рэлігійнага ўжытку. Але ж найбольш цікавыя рэчы, знойдзеныя ў час раскопак, — узбраенне, у тым ліку унікальны меч XII ст. з надпісам, стрэльба XVI ст.

Культурныя сляі на Замкавай гары захавалі шмат вырабаў з металу, што сведчыць пра шырокае распаўсюджанне балотнай жалезнай руды. Не выпадкова адным з самых папулярных прозвішчаў

у Крычаве было — Каваль. Таксама, як сведчыць гісторык, за час даследавання Крычава выяўлена каля 12 тысяч фрагментаў керамічнага посуду. Шырока выкарыстоўвалася таксама гаршкападобная і каробкавая кафля, знойдзеная ў межах замчышча.

Сёння Крычаў — невялічкі спакойны горад, які пры гэтым мае вялікі турыстычны патэнцыял, звязаны з яго трансгранічным месцазнаходжаннем. І хоць аднавіць велічны замак на дадзены момант практычна не рэальна, вартая хаця б паклапаціцца пра яго рэшткі, якія зарастаюць хмызняком, засмечваюцца, разбураюцца.

К.А.
На здымках: выява біклаккі з Замкавай гары; рэканструкцыя паўтараручнага “вялікага” мяча, адпаведнага датаванай XII ст. знаходцы ў Крычаве; фрагмент кафлі XVI — XVII ст.; руіны замка.

Зямля як сімвал

Пад час Вялікай Айчыннай вайны беларусы мужна змагаліся за вызваленне Радзімы. І сярод герояў Сталінградскай бітвы былі нашы землякі, многія з якіх загінулі і на век засталіся ў той далёкай ад родных мясцін зямлі.

Нагодай прыгадаць падзеі Сталінградскай бітвы стала папаўненне фондаў Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны новым сімвалічным экспанатам: капсулай з зямлёй з Мамаевага кургана, прывезенай расійскай ваеннай дэлегацыяй, якая ўдзельнічала ў сумесных беларуска-расійскіх вучэннях “Захад-2009”.

На цырымоніі перадачы рэліквіі прысутнічалі і ўдзельнікі Сталінградскай бітвы: ганаровы салдат Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь генерал Аляксей Разанаў і былы начальнік Генштаба Узброеных Сіл СССР, маршал артылерыі Уладзімір Міхалкін ды іншыя. Ад імя ж удзельнікаў бітвы выступіў генерал-маёр Аляксандр Фень, які падзяліўся сваімі ўспамінамі пра абарону Сталінграда, дзе са жніўня 1942 г. танкістам удзельнічаў у баях з акупантамі.

Дарэчы, прымаючы ганаровы падарунак, дырэктар музея Сяргей Азаронак адзначыў, што з 142 тысяч адзінак захоўвання гэты прадмет не толькі не згубіцца, але і зойме годнае месца сярод экспанатаў у зале, прысвечанай Сталінградскай бітве.

Іван АРХІПАЎ, Валерый ШУМІЛАЎ, члены Ваенна-навуковага таварыства пры Цэнтральным ДOME афіцэраў
На здымку: дырэктар музея Сяргей Азаронак прымае капсулу з зямлёй з Мамаевага кургана. Фота Інесы СКВАРЦОВАЙ

2009 год — вельмі плённы ў стасунках паміж беларускай і літоўскай культурамі. Надзейны падмурак гэтаму заклалі шматлікія акцыі ў межах міжнароднай грамадска-культурнай акцыі “Мы — беларусы!” яшчэ летась. У ліпені ў Вільнюсе адбылася сустрэча міністраў культуры Беларусі і Літвы, у час якой, у прыватнасці, абмяркоўваліся пытанні аб сумесным правядзенні абменных Дзён культуры, аб падпісанні Праграмы культурнага супрацоўніцтва паміж міністэрствамі культуры Беларусі і Літвы на бліжэйшыя два гады. А ў кастрычніку міністр культуры Літоўскай Рэспублікі Рэмігіюс Вілкайціс наведаў Беларусь па запрашэнні міністра культуры нашай краіны Паўла Латушкі, каб прыняць удзел у мерапрыемствах з нагоды святкавання 600-годдзя ўстанаўлення заападнага рэжыму ў Белавежскай пушчы... Краіну-суседку заўжды наведваюць і нашы тэатралы, цікавячыся культурным жыццём Літвы. Адно з уражанняў прапануе чытач “К”.

Што мы ведаем пра літоўскі балет? Дасведчаным балетаманам, несумненна, вядома імя знакамітай балерыны Элге Шпакайтэ, якая выступае і як драматычная актрыса. Іншыя прыгадаюць прозвішчы яе калег, салістаў Літоўскага тэатра оперы і балета Мікі Хаманака і Аўрымаса Паўлаускаса, якія танцавалі на юбілейным вечары Валянціна Елізар’ева ў кастрычніку 2007 года “Адажыю” на музыку П.Чайкоўскага... Восенню мінулага года ў Вільнюсе пабывала наша акадэмічная балетная труппа, якая прадставіла літоўскім глядачам спектакль “Рамза і Джумьета”. Чаму б і чытачам “К” не паўдзельнічаць у віртуальнай экскурсіі па будынку Літоўскага нацыянальнага тэатра оперы і балета?

“Капелія” і... “Капелія”!
Але на пачатку — крыху гісторыі. Першыя крокі ў развіцці беларускага і літоўскага балета ў XX ст. на дзіва падобныя. У 1920 г. быў заснаваны наш БДТ-1, дзе мелася невялікая балетная труппа, і Каўнаскі тэатр оперы і балета. У 1922 г. беларускі балетмайстар Канстанцін Алексютовіч паставіў балет-пантэміму “Капелія” (паводле казкі Гофмана “Пясочны чалавек”). Праз тры гады ў Каўнасе арганізавана самастойная балетная труппа, для якой балетмайстар Павел Пятроў паставіў першы балет... “Капелія”!
Міжваенныя дзесяцігоддзі зрабіліся часам станаўлення прыбалтыйскага балета, калі значную ролю ў яго развіцці адыгрывалі запрошаныя рускія харэографы і выканаўцы. У 1935 г. балетная труппа нават здзейсніла свае першыя гастролі ў Монтэ-Карла і Лондане. Тэатр доўжыў творчую дзейнасць пасля далучэння Літвы да СССР...

Будынак на беразе Віліі
У 1948 г. з Каўнаса тэатр пераведзены ў Вільнюс. Спярша калектыву працаваў у будынку Тэатра на Пагуляццы, але невялікае памяшканне не адпавядала статусу калектыву. Тэатр оперы і балета пераехаў у 1974 г. у спецыяльна ўзведзены для яго будынак.

Праект архітэктара Эяны Бучутэ агульным аб’ёмам 120,5 тыс. м³ стаўся на той час самым вялікім і сучасным тэатрам Прыбалтыкі. У агульную кампазіцыю ўпісаліся як помнік аднаму з заснавальнікаў прафесійнай оперы ў Літве — спеваку Кіпрасу Пятраўскасу (скульптар — Г.Якубоніс), так і дзесяць скульптур, якія ў 1987 — 1989 гг. упрыгожылі паўночны фасад будынка, звернутага да Віліі. Цікава, што іх стваральнікі Антанас Жукаускас і Іонас Норас-Нарушавічус зрабілі відэавочны акцэнт на оперных герояў, сярод якіх — Яўгеній Анегін і Барыс Гадуноў, Віялета і Аіда... Балетных персанажаў усяго двое: Адэта з “Лебядзінага возера” і Эгле з нацыянальнага спектакля “Эгле — каралева вужоў” Э.Бальсіса. Аднак — цікавы факт: цягам апошніх гадоў глядачы ўсё часцей білетамі “галасуюць” за балет.

“Эклектычны” абанемент

Вільнюс: білет на балет... стоячы

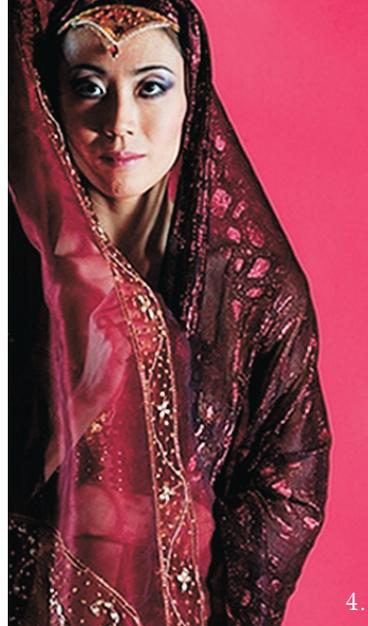
“Баядэрка” — мінская і вільнюская
На балет у Вільнюсе давялося трапіць і мне. Гэта была адна з нядаўніх прэм’ер — славуата “Баядэрка”. Нават праз пэўны час пасля першага паказу набыць білеты на спектакль аказалася доволі цяжка. У дзень аднаго з паказаў у свабодным продажы заставаліся толькі самыя танныя, без месцаў, білеты ў партэр (коштам 15 літаў), а таксама некалькі больш дарагіх квіткоў. Прычым іх размяшчэнне глядач не шукае на раздрукаванай схеме залы: яе дэманструе касір на экране манітора. Кошт білетаў складае ад 25 да 75, самыя дарагія — 180 літаў. Зала змяшчае амаль 1150 глядачоў у партэры і на балконах чатырох узроўняў.

Беларускія балетаманы, знаёмыя з першай пастаноўкай спектакля на мінскай сцэне ў 1959 г. або з яго аднаўленнем у 2005-м Паўлам Сталінскім, наўрад ці знойдуць шмат адрозненняў паміж мінскай і вільнюскай версіямі легендарнага балета ў харэаграфіі Марыуса Пеціпа. Пастаноўка “Баядэркі” на літоўскай сцэне, здзейсненая зоркамі Марыінскага тэатра Алтынай Асылмуратавай і Людмілай Кавалёвай, захавала ўсе дарагія для беларусаў элементы, і галоў-

нае — “Цені”: адзін з самых яркіх дыяметраў са спадчыны Пеціпа. Акрамя таго, стваральнікам дэкарацый і касцюмаў у абедзвюх пастаноўках быў Вячаслаў Окунеў. Пэўнае падабенства дазваляе звярнуць пільную ўвагу на інтэрпрэтацыю галоўных партый вядучымі салістамі.
Салора ўвасобіў Нерыюс Юшка, які выконвае большасць вядучых партый рэпертуару літоўскага тэатра. Калі Салор у трактоўцы мінскага танцоўшчыка Антона Краўчанкі застаўся ўсё-такі адным са шматлікіх балетных прынцаў, дык Юшка акцэнтаваў увагу на мужнасці, рашучасці, пэўнай рэзкасці свайго героя, яго прыналежнасці да вайсковага асяроддзя.
Гамзаці Вольгі Канасенка паўстала вытанчанай, халоднай, крыху самаўпэ-

навай арыстакраткай, больш стрыманай у пачуццях, чым яркія, экспрэсіўныя Гамзаці ў выкананні беларускіх балерын Кацярыны Борчанкі і Марыны Вежнавец.
Цэнтральную ж партыю Нікіі выканала японка Мікі Хаманака, адна з вядучых балерын Літоўскага тэатра. Аднак, як і шэраг яе суайчынніц, Мікі засяродзілася на дэманстрацыі тэхнічнай віртуознасці, што ў эмацыйным плане крыху збыдніла партыю і не дазволіла раскрыць характар

сваёй герані, якую ўвасаблялі на мінскай сцэне Кацярына Борчанка, Марына Вежнавец, Ірына Яромкіна...

Што ў антракте?

Адной з асаблівасцей вільнюскага спектакля з’яўляюцца вельмі працяглыя перапынкі — амаль да паўгадзіны. Зрэшты, яны даюць магчымасць прыгледзецца да балетнага жыцця Літвы больш уважліва.
У Вільнюскім тэатры оперы і балета за 10 літаў можна, як і ў Мінску, набыць калекцыю паштовак, якія былі выпушчаны некалькі гадоў таму з нагоды 80-гадовага юбілею літоўскага балета, а таксама кнігу-альбом па гісторыі калектыву. Традыцыя ж прадаваць праграмкі ў звыклым для нас разуменні і ўвогуле адсутнічае. Затое замест іх — шыкоўныя каляровыя буклеты на кожны спектакль (10 літаў), дзе

прадстаўлены шматлікія фота, біяграфіі стваральнікаў, гісторыя пастаноўкі, меркаванні крытыкаў. Дарэчы, калісьці такая традыцыя была распаўсюджана і ў Беларусі. Магчыма, варта адродзіць яе? У такіх буклетах глядачы знаходзяць укладыш з прозвішчамі выканаўцаў.

Акрамя буклета і альбома, наведвальнікі могуць набыць і спецыяльны часопіс, які выдаецца самім тэатрам. Прычым літоўскі тэатр не выступае п’янерам у гэтай сферы: ён пераймае вопыт калег. Напрыклад, уласны часопіс ёсць у пражскага Нацыянальнага тэатра. Любы нумар выдання, складзенага з трох раздзелаў (драма, опера, балет), можна атрымаць бясплатна ў будынку інфармацыйнага цэнтра, дарэчы, адкрытага і тады, калі тэатральны сезон скончыўся, а новы яшчэ не пачаўся.

У фае можна набыць буклеты, дзе пададзены рэпертуарны план тэатра на бягучы сезон. Літоўскі нацыянальны тэатр оперы і балета пераняў звыклую еўрапейскую традыцыю: даты ўсіх спектакляў на наступны сезон вядомыя загадзя. Акрамя таго, наведвальнікам вільнюскага тэатра прапануецца набываць абанементаў. Зніжкі па іх — ад 25 да 30 працэнтаў.

Цесным чынам знітаваны ў Вільнюсе сучаснае і мінулае балета. Хоць, у адрозненне ад парызскай Гранд-опера, музея ў будынку Літоўскага тэатра няма: пры праектаванні сучаснага будынка яго існаванне не прадугледжвалася. У Вільнюсе ёсць

асобны Музей тэатра, музыкі і кіно, але ў фае другога паверха тэатра оперы і балета знаходзяцца чатыры стэнды з часткай музейнай экспазіцыі. Адзін з іх цалкам прысвечаны балерыне Леакадзіі Ашкелавічутэ. У якасці аднаго з элементаў экспазіцыі ўспрымаецца і скульптурны партрэт дырыжора Іонаса Алексы, усталяваны ў адной з ніш...

***
“Вільнюская эклектыка” дала свой плён. Нягледзячы на прысутнасць у афішы спектакляў даўно мінулых дзён, літоўскі тэатр паспяхова ўпісаўся ў еўрапейскую балетную прастору — з яе тэндэнцыямі да інтэрнацыянальнага складу балетнай труппы, міжнародных гастролей асобных зорак, запрашэннем арыгінальных сучасных харэографіаў. Прыкладам, колішні мастацкі кіраўнік маскоўскага Вялікага тэатра Аляксей Ратманскі ажыццявіў уласную пастаноўку “Анны Карэнінай”, а Барыс Эйфман перанёс у Вільнюс уласную “Чырвоную Жызэль”, якая распавядае пра трагічны лёс балерыны Вольгі Спясіўцавай, і “Рускага Гамлета”, прысвечанага лёсу Паўла І.

Такі падыход прываблівае замежных балетаманаў. Напрыклад, на паказе “Баядэркі” я сустрэўся з прыхільніцай балета з Эстоніі, якая прыехала ў Вільнюс спецыяльна, каб паглядзець гэты спектакль. Раней знароч прывязджала, каб убачыць менавіта “Анну Карэніну”, і прастаяла ўвесь спектакль, бо свабодных месцаў не знайшлося...

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ
Мінск — Вільнюс — Мінск
На здымках: 1. Фасад Літоўскага нацыянальнага тэатра оперы і балета; 2,3. Перад спектаклем: глядачы збіраюцца, аркестр рыхтуецца; 4. Мікі Хаманака ў партыі Нікіі; 5. Адзін з інтэр’ераў тэатра.

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі беларускіх мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўка "Слуцкія паясы".
- Фотавыстаўка "Дзікае жыццё ў цэнтры Еўропы".
- Выстаўка "Польскае выяўленчае мастацтва другой паловы XVIII — першай паловы XX стст.".
  - Выстаўка "Краіна наша".
  - Выстаўка "Вандроўка па мінулым стагоддзі" У.Тоўсцкіка.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Евангельскія і біблейскія сюжеты ў італьянскай гравюры XVIII ст."

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Фотавыстаўка У.Суцягіна.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Выстаўка "З глыбін у будучыню".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Славацкая

сімфонія майстроў з Кавачыцы".

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

Выстаўкі:

- "Фотаздымкі графа Бенедыкта Тышкевіча (1852 — 1935)".
- "Крыніцы адвечнай прыгажосці".

ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Выстаўка "І паўтарыўся бацька ў сыне" (да 95-годдзя з дня нараджэння першага дырэктара музея Д.К. Міцкевіча).
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю А.Савіцкага,

Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- Праект "Бітва за Беларусь. Трыумф Пераможцаў" (да 65-годдзя вызвалення Беларусі).
- Праект "KRIEG". Праект інтэрактыўнай карты: "Вызваленне Беларусі" (хроніка вызвалення і мультымедыяная прэзентацыя аперацый Чырвонай Арміі па вызваленні Беларусі ў верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная

Выстаўка С.Халадзіліна "Аглядаючыся наперад".

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны".
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку. Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
- "Гравюра XVII — пачатку XX стст."
- "Французскі раман XIX стагоддзя". Паўночнае крыло палаца Выстаўкі:

гістарычная экспазіцыя.

- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
- Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- У выставачнай зале: **выстаўка новых паступленняў з фондаў музея.**

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- Выстаўка "Пакроўскі кірмаш".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- Выстаўка "Тэхна-Арт. Жалеза".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна, пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс.: (8-0152) 72 27 57.

- Выстаўка дзіцячай творчасці студыі "Прамень".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі: ■ "Г.Х. Вашчанка".

Выстаўкі:

- Выстаўка мастака А.Квяткоўскага "На крыле ў пчалінай маткі".

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637

Галоўны рэдактар — Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Аляксандр РАШЧУПКІН, Барыс СВЯТЛОЎ, Рычард СМОЛЬСКІ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя: Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Алена САБАЛЕўСКАЯ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр.Незалежнасці, 77. Тэлефон: (017) 289-34-66 (прыёмная) (017) 286-07-97, Тэлефон/факс: (017) 334-57-23 (017) 334-57-35. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334-57-41 www.kimpress.by E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0494414 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр.Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 289-34-66. Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35 Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2009. Індэкс 63875 Наклад 9012 Падпісана ў свет 22.10.2009 у 18.30 Замова 5771 РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. Пр.Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

Паважаныя чытачы!

на газету "Культура"

Падпісныя індэксы:

індывідуальная падпіска — 63875,

ведамасная падпіска — 638752;

ІДЗЕ ПАДПІСКА

на часопіс "Мастацтва"

Падпісныя індэксы:

індывідуальная падпіска — 74958,

ведамасная падпіска — 749582.

НА ЛІСТАПАД І СНЕЖАНЬ 2009 ГОДА!

- Выстаўка, прысвечаная 70-годдзю ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР.
- Выстаўка "Шапэнаўскі фестываль у плакаце".

Дом-музей І з'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І-га з'езда РСДРП".
- Выстаўка "Ваенныя, суровыя, простыя..."

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ

"Дарогамі жыцця".

- "Спадарожнікі дзяцінства".
- Выстаўка В.Паўлаўца і К.Бяляевай "Mainz. Вандроўныя нататкі мастакоў".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

частка палаца Румянцавых і Паскевічаў

Выстаўкі:

- "Аляксандр Гайлевіч. 20 гадоў творчасці".
- "Гістарычны касцюм XVI — XIX стст."
- Выстаўка скульптара Д.Папова "Паўднёвы вечер".
- "Карэйскае традыцыйнае мастацтва".
- "Народная ікона Гомельшчыны".
- Выстаўка Дзмітрыя Алейніка "Песня Палесся".

- "Поры года" (выстаўка Ніны Прохаравай, прысвечаная Году роднай зямлі).
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Працуе куток жывых экзатычных рэптылій. *Зімовы сад*
- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 25, 27 — "Трубадур" Дж.Вердзі.
- 28, 29 — "Марная перасцярога"

Л.Геральда.

- 30 — "Іаланта" П.Чайкоўскага.
- 31 — "Жызэль" А.Адана.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44,
тэл./факс: 334 60 08.

- 24 — "Хто пакахае мадам?" А.Шурпіна.

■ 25 — "Калі скончыцца вайна" П.Пражко.

■ 27 — "Адвечная песня" Янкі Купалы.

■ 28 — "Нязваны гоस्ць" С.Бартохава.

■ 29 — "Іванаў" А.Чэхава.

■ 30 — "Сталіца Эраунд" С.Гіргеля.

■ 31 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" Д.Балька.

МАЗЫРСКІ

ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР ІМЯ І.МЕЛЕЖА

г. Мазыр, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.

- 24 — "Бліндаж" В.Быкава.
- 25 — "Ён, яна, акно, нябожчык" Р.Куні.
- 29 — "Каханне ў стылі барока" Я.Стэльмаха.
- 30 — "Санет № 00" В.Сірава.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 24 — "Сонейка і снежны чалавечкі" А.Вясёлова.
- 25, 27 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Каптурыйк" В.Ліванова, Ю.Энціна.
- 28, 29 — "Воук і раз, і два, і тры" А.Вясёлова.
- 30, 31 — "Касмічная казка" А.Вясёлова.